

ПЛАВАЩАТА МАНСАРДА

1.

В един пролетен ден на хиляда деветстотин седемдесет и първа година напуснахме София с кола и се отправихме към Родопите. Шофираше Рангел Вълчанов, до него седях аз, а на задната седалка проблясваха очилата на Коко. По него време той не носеше контактни лещи. По-сетне вие ще познавате Коко като капитан Николай Джамбазов, а още по-късно той ще заобиколи нос Хорн със своята “Тангра”, за да регистрира най-големия подвиг в нашата мореплавателска история.

Пътувахме с вдъхновение, смеехме се, Рангел имаше грижата за това, тогава и нямахме особени причини да не бъдем весели – приближавахме се към важен етап, зад гърба си отмятахме редица проблеми, нещо се отхвърляше към миналото. След около два часа можехме да стиснем ръката на една важна за нас личност, сега- засега обаче тази личност все още се намираше далече, преди всичко трябваше да стигнем на гара Септември.

Като стигнахме, паркирахме и зачакахме влака от Бургас. Цели четирийсет минути! Цяла вечност! Най-после влакът пристигна. В навалищата трудно открихме дребната фигура на Коста Никитов, облечен в тъмен костюм. Странно, Коста Никитов носеше чадър. По-късно щеше да ми се изясни – пазеше главата си от слънцето. Извънредно странен факт за един морски тигър, прочут състезател по ветроходство и още по-прочут майстор на плавателни съдове – ръцете му бяха изваяли цяла флотилия. Забелязах, че той е по-нисък, отколкото ми се е струвало, но в ония години възхищението ми от този човек бе така безгранично, че възприемах това като преимущество: просто го виждах как се катери по мачтите, промушва се между платна и такелаж, притичва светкавично по палубата.

Настанихме се в ладата и се отправихме към планината. Нощувахме в Пампорово. Вечерта в ресторанта на хотела развързахме приказките, много неща си разказахме, но главно слушахме Коста Никитов, в неговата уста някои истини около измайсторяването на една лодка звучаха като закони. Той споменаваше и името на баща си бай Никита, още по-известен корабостроител – главно гемии, – име, превърнало се вече в легенда; естествено, обречено на забравя, защото какво друго освен забвение може да очаква ония хубави времена на честните корабостроители, които с тесла и трион вършеха вълшебства? В морето вече рядко, но все пак може да се зърне как плава някоя тяхна гемия или пък на сушата как доизгниват проядени от червеи ребрата на стари скитници с известни някога имена. Стопяват се и последните веществени доказателства, това, което е останало, тлее в паметта на стари моряци или рибари, но и то ще изчезне, а ще се намери ли някъде някой доброволец да документира поне частица от миналото? Няма такива! Участниците в гемиджийството, особено в гемиджийството с платна, са скарани с писането, пък и с четенето, така че тази епоха ще умре безславно и безпощадно и, да ви кажа правата, като пиша тия редове, плаче ми се. Защо, о, господи, защо е наредено така, че ония от бъдещето няма да вкусат сол от истинско море, да чуят плясъка на ветрило, направено от истински плат!

Веднъж в Созопол, спомням си, като да бе вчера, хайде да го уточним – през лятото на хиляда деветстотин седемдесет и четвърта, – далеч преди да стане капитан на “Кор Кароли”, Георги Георгиев изникна до кърмата на моя ветроход. Стоеше на кея и гледаше към мен. Аз се изтезвах с някаква отворена бутилка, в смисъл питах се мога ли, или не мога да започна, макар че бе горещо, а в горещо време не е прието да се

отварят бутилки от този вид. Жоро ми се представи направо – капитан на пътническото корабче “Калиакра”, ей го там, на корабния кей, а после изрече горе-долу следното:

– Ние сме малко, ние сме толкоз малко на брой, че сме длъжни да се издирим и опознаем. – Направи ми впечатление, че едва забележимо заеква. – Значи това е “Ахасфер”, производство на Коста Никитов?

Отворихме бутилката, тя се оказа първата, на която е било орисано да изпием заедно. Жоро поглеждаше от време на време към кораба си и отбелязваше с тъга, че зората на ветроходството у нас не е документирана, а и сега се пропускат много факти.

– Ето – допълни той, – да вземем твоя “Ахасфер”. Струва ми се, че това е първата яхта у нас, поръчана на майстор; частно лице си поръчва, плаща си и му я построяват.

– Иначе щях да умра – отвърнах. – Бях полудял, нощем не можех да спя, напусках леглото и тръгвах да вървя, където ми видят очите; ако не тръгвах, сядах до масата и започвах за милионен път да чертая, все една и съща просъница – непременно с две кабинни, четири легла. Ако не чертаех, разтварях протритите от прелистване яхтенски списания, вирах се в снимките и търсех идеалния за мен вариант.

– Разбирам те – прошепна Жоро. – Аз съм по-щастлив от тебе. Във Варна има няколко яхти, които са ми винаги подръка.

Но и Жоро в него момент ремонтиреше саморъчно един стар йолинкройцер, за свои лични нужди; беше открил захвърленото корито край язовир Искър. Да се разберем, говоря за хиляда деветстотин седемдесет и четвърта.

2.

Както винаги Рангел спеше непробудно, а аз се въртях в хотелското легло и мислех, мислех, все за другия ден. Сутринта закусихме в ресторанта, тръгнахме рано. Вирах се в боровите гори край пътя, снежните петна между дърветата ме караха да потръпвам от неприятния спомен за току-що изминалата зима. Планината ми се стори негостоприемна, сурова, сезонът горе беше такъв – нито зима, нито пролет. Най-последно влязохме в Девин и се връзахме в делника на градчето, но за кратко време, колкото да питаме къде се намира дъскорезницата.

Колко много трупи!... Отсечени борове, които идваха и се нареждаха пред кланицата си; безропотни, примирени, красиви, някои от тях още носеха нагнезден сняг в корите си. В дола шуртеше силна река. Подухвах премръзналите си пръсти, потичвах на място да постопя краката си и макар че наблюдавах отдалеч, стараех се да не пропусна нито една подробност от спектакъла. Защото какво друго освен спектакъл можеше да се нарече това, което Коста Никитов ни представяше! Той си набелязваше най-стройните трупи, приближаваше се към всяка една поотделно, оглеждаше ги за всеки случай по още веднъж, после отиваше към по-широката им отрязана страна, вглеждаше се в годишните кръгове, но не така, както предполагате, а задълбочено, мислеше си нещо и после – после най-неочаквано завираше нос в дървесината и я душеше.

– Хубавото дърво мирише на хубаво – заяви той, – а лошото дърво мирише лошо.

И така, като лазеше между купчините, като се вираше и помиришваше, постепенно и много бавно, не бих казал, че не и без тържественост, той отдели трупите, които му бяха нужни за построяването на две яхти – най-напред по споразумение щеше да изработи “Ахасфер”, а след това “Ани” на Рангел. Избраните трупи бяха довлечени при гатера, той ги пое с похотлива страст и ги превърна в дъски с нежен лимоновожълт цвят. Какво правеше в това време Николай Джембазов ли? Николай Джембазов през цялото време бе следвал Коста Никитов по петите, задаваше

въпрос след въпрос, засищаше любопитството си, попиваше и трябва да ви кажа, че след няколко години той ни порази, като построи сам, с двете си големи ръце, “Тангра”.

Аз и Рангел стояхме край гатера от учтивост, като чисти работодатели, тъй като нямаше къде другаде да се денем.

3.

Родопската експедиция се оказа първата, но не и последната. По-късно посетихме Странджа, в корабостроителницата на град Мичурин открихме чудесно закривени дъбови трупи, точно такива му били нужни на Коста Никитов за форщевена на яхтата, имаше, разбира се, и прави, за кила, но първите се оказаха идеални и за ребрата. Заминахме и за Русе, там поръчахме да ни изтъкат специално, така нареченото сухарно платно. Такъв плат някога се е произвеждал само за нуждите на войската, вече никой не го употребява, само Коста Никитов се интересуваше от него, трябваше му необработен, както си е с мъха, така бил по-здрав, от него щял да скрои стаксела и грота – с други думи: предното и задното ветрило. На Коста Никитов му бяха нужни триста метра (за двете яхти), поръчахме ги в завода, и то след непосилно тичане, чрез връзки в Министерството на леката промишленост. Министърът на вътрешната търговия ни отпусна плоска и валцована неръждаема стомана и може би най-главното – водоупорен авиационен шперплат, който трябваше да покрие палубите и кабините. Мисля, че е излишно да изброявам всичко, читателят може би ще се отегчи, не бяха един, нито два, бяха стотици и все дефицитни материали; успяхме да се снабдим с необходимото, но само заради популярността на Рангел Вълчанов, без неговото име развитието на събитията сигурно щеше да се проточи до безкрайност.

А така строежът на “Ахасфер” продължи само две години и два месеца. Период на изнемощяване. През тия години бях на път да загубя равновесието си, позволих от време на време на отчаянието си да ме навестява, допуснах да ме овладее омразата. Но и Коста Никитов ме намрази, намразихме се до такава степен, че нещата стигнаха до бой и ако не беше самопожертвувателната намеса на жена му Златка, която се хвърли като лъвица да ни разтървава, събитията можеха да се развият фатално. Явно губех търпение, а яхтата ми не искаше да се роди. Намесваха се десетки обективни и още повече субективни причини. Понякога си казвах така: сега ще изчакам цели три месеца и чак тогава ще се появя в Бургас, да видим какво ново е направено. Изчаквах, взимах самолета, пристигах в Бургас и вече съвсем нетърпеливо припвах към кейовете на яхтклуба, където бе работилницата му. Натискам вратата, работилницата затворена; поглеждам през прозорчето и какво да зърна – нито една нова дъсчица не е прибавена, всичко си стои, както съм го оставил. Къде ли е Коста Никитов? След продължително търсене го откривам все на абсурдни места, повечето пъти е направил главата и сладко-сладко говори, пленява всички с преживелиците си, едва ли има втори като него по крайбрежието с повече авантюри. Тогава той беше собственик на гемията “Богатир”, на две лодки и една платформа за сондиране на морското дъно. Тази платформа прехраняваше него и семейството му. Нека се разберем, Коста Никитов е абсолютен продукт на морето, на взаимоотношенията между водата, сушата, ветровете и всички други капризи на времето; той не е далечен мореплавател, неговите схватки с щормовете са се състоявали, кажи-речи, до брега, но тия, които познават морските работи, знаят, че това не ги омаловажава и в никакъв случай не понижава степента на опасностите. Трябва да се води борба за спасяване на платформата, “Богатир” трябва да бъде прекаран през бурята до пристанището, непокътнат, разбирате ли – той храни жената и дъщерите; изобщо прехраната и пиенето излизат само от морето, Коста Никитов не може и да помисли за други източници. Е, той влиза в стихията и като

състезател. Тук пък друга трагедия – все втори и все втори, пред него винаги се класира един и същи човек – Николай Александров-Никоса, обаче Никоса се състезава с италиански “лятящ холандец”, а летящият холандец на Коста Никитов е направен саморъчно от него. Зли езици твърдяха, че ако двамата национални състезатели разменят съдовете си, навярно ще се получи обратен резултат, но тава ще си остане завинаги в сферата на предположенията, към размяната никога не се е пристъпило и второто място ме е карало да гледам особено на тази орис – през цяла една състезателска дейност да бъдеш втори и нито веднъж първи, е, как да не го уважаваш този Коста Никитов и как да му се сърдиш, че вместо да ти работи поръчката, ниже омайните си думи за платна и бризи, а тайфата го слуша със зяпнали уста.

4.

Понякога съм склонен да мисля, че животът ми се дели на следните периоди:

времето на “Чайка”,

времето на “Сириус”,

времето на петметровата яхтичка тип “Йола” и

времето на “Ахасфер”.

Когато съм бил на две години, родителите ми са се преселили от Малко Търново в Бургас. Първият ми спомен от морето – четиригодишен, тогава бягах от дома и ме намираха на пристанището. При едно такова намиране майка ми ме уплаши добре, уж че ме хвърля от кея във водата. Представете си ужаса: плача надвесен над водата.

Когато бях пък в шести клас на бургаската реална гимназия, което ще рече на около шестнайсет години, закупих една русалка. Тогава русалки наричахме днешните каяци. Вече не си спомням кой ми я беше продал, знаех само, че в миналото е била собственост на Младен Марков, една друга морска личност; по-късно Младен Марков ще стане капитан от крайбрежното плаване. Слуховете говореха, че моята русалка е била строена в Румъния. И досега не съм разбрал това за комплимент ли се смяташе. Без да се колебаю, разбира се, с юношеския си акъл кръстих лодката “Чайка”. Може би знаете какво представляват каяците – двуместно тясно и дълго изящество, в което сядаш сам или с някой друг. Въртят се едно или две гребла. В повечето случаи предното място се предоставяше на момичетата. Доста се поскитах с нея, имам и спомени, и снимки; от снимките винаги ме гледа собственото ми усмихнато и до болка младо лице, ръцете размахват греблото, а отпред е неизбежното момичешко присъствие. Бях грозен юноша, момичетата идваха и се возеха с удоволствие, но “Чайка” така и не можа да ми осигури поне една целувка, никакво сърдечно приключение освен една любовна драма. С тази лодка възмъжавах, правех мускули и прониквах в солената магия. Вадох я на стария бургаски плаж, оттам я бутах във водата, всяка сутрин започваше ново празненство – поглеждах сините коридори, по тях подскачаше слънчев блясък, потръпвах от младежки възторг, потеглях. Къде? Ами навътре, въпросът се свеждаше до единственото – да съм заобиколен от вода. После започнах да откривам не особено далечни, но съвсем непознати за мен брегове – на юг до остров Света Анастасия или нос Атия, на запад Отманли с неговите бисерни заливчета, а още по на запад – езерата. Там смущавах необичайни, невиджани дотогава от мен птици. Спокойно мога да кажа, че от пет до двайсет и пет годишната си възраст съм се чувствувал неотменна подробност от морето, влизал съм в него и съм излизал от него естествено, както го прави, да речем, едно раче. Как съм се научил да плувам и да боравя с лодки, не знам, знам само едно, че усещането за шеметно щастие, което те прави пиан, съм изпитвал само в морето. “Чайка” ми разкри простора, завоевателството, аз покорявах непознати, скрити за живеещия на сушата тайни – капризи на брега, пещери, пейзажи. Но никога няма да забравя един заспал сякаш

есенен ден, над който се очертаваше ясно доловим знак за съдбовност. Бях сам, усещах мощ в ръцете си, размахвах греблото, от него се процеждаха светли топли капки, острият нос на лодката се връзваше сладко в гладката вода, разделяше я, край Чайка израстваха две калаени крила, вдишвах дръзко въздуха на моя собствен свят, на моята младост и макар да знаех, че напредвам само към устието на Мандренското езеро, струваше ми се, че така устремен, като нищо мога да изхвърча до Сингапур. Тогава в един неподлежащ на описание миг по-скоро усетих, отколкото чух някакво необяснимо неземно шумолене. Може би така ефирно шумолят крилетите на ангелите. Само след секунда слънцето се скри, шумоленето се засили, наоколо направо притъмня. Инстинктивно поставих греблото върху бордовете, вдигнах глава и видях, че над мен летят пеликани, хиляда пеликана се плъзгаха във въздуха и беше притъмняло като в параклис и продължаваше незабравимият шум на крилетите им, той никога няма да утихне в ушите ми, нито пък ще забравя как слънцето се показва отново, а облака от птици изчезна по посока на езерото. Бях на шестнайсет или седемнайсет, беше вероятно 1937 година, времето, когато над главата ти можеха да прелетят хиляда пеликана.

5.

Не му е сега моментът да описвам изброените периоди на живота си, ще го сторя, да речем, ако ми се наложи да пиша спомени, тук ви говоря за “Ахасфер”, най-голямото събитие в морското ми битие – малка плаваща къщичка, в нея възнамерявах да живея, дори да пиша, съпътстващата годините ми мечта, сега-засега – в грубите мургави ръце на майстора; той си играеше брутално с нея, надсмиваше ми се; като забавяше осъществяването ѝ, хвърляше ме в неопишуема паника; нито можех да пиша като хората, нито бях годен да се грижа за семейството си; на петдесет години аз се чувствах чужденец в заобикалящия ме реален свят и само купувах всичко необходимо и ненужно за оборудването, като се почне от пропанбутановия примус, та се стигне до най-дребните шегелчета. Шегели и талрепи например натрупах не за една, а за двайсет яhti, днес още раздавам от тях на ентузиастите, които прекарват тази болест сега. Нощем се въртях в постелята и възкликвах: Боже господи, нима някога съм допускал, че ще мога да се оставя в ръцете на човек като Коста Никитов; един писател, който, ако не друго, е създал мъничко радост поне на младите читатели, сега се огъва в ръцете на случайно изпречил се на пътя му тип и няма, и няма отървяване. А колко лесно може да свърши цялата работа, достатъчно е Коста Никитов да прояви капчица добросъвестност, да се съсредоточи, още два месеца са му нужни, дори помалко... Ах, кога ще вдигна ветрилата, та те не са и скроени, платът все още лежи на топ в омразното му жилище. Не зная какви проклетия съм излял върху себе си, задето навремето съм напуснал Бургас да ставам писател в София, можех да си живея цял живот край морето, сам да си измайсторя мечтата. И тичах, купувах компаси, трупах барометри, сакън, само туй ми липсваше, чунким не знаех по-добре от всекиго, че компасите и барометрите ще ми трябват най-малко от всичко; беше ми известно, че няма да пресичам Атлантика.

6.

И все пак в началните месеци на хиляда деветстотин седемдесет и трета година започна да ми се мержелее краят. При едно посещение в работилницата обиколих няколко пъти корпуса, проврях се в кабината и в рубката и се убедих, че отсега нататък няма начин да не стане; само най-нарочната злонамереност можеше да попречи. С Коста не разменяхме думичка, посещавах строежа само в негово отсъствие, което беше лесно, той винаги отсъствуваше. Трябва да ви призная, че си отдъхнах; каквото, ама

каквото и да става отсега нататък, мечтата ми ще бъде реализирана, ако не по-рано, то до есента.

Върнах се в София, хукнах подир задълженията си, сутрин залягах над ръкописа, трябваша ми пари, нуждаех се от тях като никога. Така вървеше, докато един юнски ден някакъв познат ми се обади по телефона; осведоми ме, че пристига от Бургас, яхтата ми била на вода, плавала. След като зададох няколко въпроса, за да се уверя, че ми казват истината, аз се разтреперах, щеше ми се да изрева от радост, но запазих благоразумие и незабавно се отправих към околоръстното шосе. Там, зад ограда от храсти, в малка ниска къщичка под дърветата, самотно и, бих добавил, скотски живееше Николай Джамбазов. Какво значи самотно, при него винаги беше пълно с луди като мен! Казах му новината, той натисна газта на своя утрепан запорожец и начаса се озовахме в Княжево. Слава богу, Божидар Станоев като никога беше у дома си. Божидар Станоев е друга фигура, пленява те в първата минута. Най-важното за него е да помага всекиму, когато и да е, за каквото и да е. Лошото е, че едновременно се хваща за трийсет и девет дела, та не му остава време да свърши поне едното.

Божидар предложи да тръгнем на минутата с неговия фолксваген. Успях да отложам за утре. Смятах, че е редно да поканя поне един човек от семейството си. Тази жертва се оказа дъщеря ми Лора.

7.

Не знам съществува ли второ яхтено пристанище на света като бургаското. Добре защитено от ветровете, като се изключи южният, неговата неповторимост се състои в това, че мирише на лайна; в акваторията му се излива един от мръсните канали на града, водата му винаги прилича на боза. Тук никой никога не потапя тялото си освен при крайна нужда – да извади от дъното паднал инструмент, да откачи заплетено във фалшкила въже. И все пак от сутрин до вечер има оживление, шават хора, проблясват стройните тела на яхтичките, белите ветрила.

“Ахасфер” лежеше добре във водата, привързан към шамандура, на стотина метра от кея. Божидар, Коко, Лора и аз го наблюдавахме безмълвно. Стараех се да не заплача. Взехме дежурната лодка и загребахме. Мисля, че първи на палубата стъпи Коко. Търпеливо изчаках да се качат и другите, кой знае защо имах нужда да наблюдавам яхтата още, сякаш следях държането ѝ при всяко ново качване. Стори ми се малко лека, несериозна, но това бях почувствувал дълбоко в себе си, неосъзнато. Пък и не исках да придирям много. Беше ли готова? Беше. Имаше ли в нея рубка и кабина с четири легла? Имаше. За останалото можех да се погрижа допълнително. Какво бих могъл да правя по-нататък в живота си освен допълнения? Просто усещах как Божидар тръпне от нетърпение да дооборудва. Докато Коко се впусна да обследва всичко с критичния си поглед, аз само седях на кърмата и гледах към Бургас, града, който ме беше изкалъпил такъв, кажи-речи, никакъв: на петдесет и две години, вместо да си построя жилище като хората и да залегна в него до машинката, аз вършех тъкмо обратното – обръщах гръб на сигурната суша и се отдалечавах към вероломното, пълно с ядове и загуби, неуредено още за яhti море, където в най-добрия случай можеш да се измъкнеш само с неврастения.

Бургас шаваше някъде пред погледа ми, невидимо, съглеждах само автомобилите му, а най-вероятно така ми се е струвало, обаче тътенът на града се чуваше от ясно по-ясно, тътенът на града, в който бях израснал и неизлечимо заболял от лудостта да уловиш вятъра в платната си. Без да искам, си спомних тясната и дълга като копие “Чайка”, тромавата моторница “Сириус”, с която гонех паламудите, и

петметровата безименна йола, която в продължение на шест години ми бе разкрила радостите на ветроходството.

8.

Коста Никитов пристигна с бутилка ракия и неизбежната тумба от предани обожатели. Прегърнахме се спонтанно, притиснахме се продължително и усетих стоманената коравина на мускулите му. Неволно си помислих какво ли би станало, ако жена му Златка тогава не бе застанала между нас да ни разтървава, дали нямаше да бъда убит с първия удар? Питомците му (с тях станахме тринадесет на борда) измъкнаха от рубката окъсани ветрила от “дракон”, вдигнаха ги, Коста Никитов освободи шамандурата и “Ахасфер” улови неуверено слабия вятър. Платната бяха кирливи и ми се струваше, че като се допира до тях, чистият източен бриз се замърсява. Както държеше руля, Коста Никитов подаде бутилката за отваряне. Потомците я отвориха и му я върнаха, но той подаде бутилката на мен. Този жест май изтри и последните остатъци на разменените обиди. В продължение на само на няколко секунди си представих трудния живот на този дребен, дори смешен на ръст, а иначе истински морски гигант; борбата му да оцелее заедно със семейството и необходимите бутилки, а на всичко отгоре цял живот да бъде все втори, все зад гърба на презрения сухоземен софиянец, който бе и петнайсетина години по-млад. Ах, защо не се състоя тази размяна на яхтите! Сега е вече късно, експериментът никога не може да се осъществи, постоянните съперници вече не се състезават и ветроходните потомства никога няма да узнаят реалното съотношение на силите. Единият е наредил у дома си двайсетина купи за първото място, другият – двайсетина отличия за второто място. Кажете, това търпи ли се?

Бутилката пътуваше от ръка на ръка, аз стоях в кокпита до Майстора, но тайно успях да намеря погледа на Коко. Николай Джамбазов ми смигна незабележимо за другите, издебнах момент, приближих се до него и чух как изговаря тихо на ухото ми:

– Вървим добре, макар че платната не са оригиналните; яхтата е лека, подчинява се незабавно на руля и се катери достойно срещу вятъра. Интериорът е ужасен, но ще го подобрим.

Потомците на Никитовата ветроходна школа се изредиха да стискат ръката ми. От време на време проследявах браздата на килватера, после, като огледах контурите на брега, трепнах. Бяхме се озовали на онова място в морето, близо до Мандренското езеро, където преди повече от три десетилетия бях видял как над главата ми прелетяха хиляда пеликана. Сега небето ми се стори сиво, а и водата беше сива и вонеше. Дявол да го вземе, какво търсим тук, трябва час по-скоро да измъкна “Ахасфер” от клопката и да го поведе към чисти заливи.

9.

Но не се оказа лесно. Коста Никитов не желаше да се раздели със своето творение под предлог, че ветрилата не са готови. Той канеше нови хора всеки ден, искаше да покаже “Ахасфер”, ако не на целия град, поне на професионалистите. Изпитваше разбираема за мен творческа радост, такава радост сигурно облива писателя, довършил новия си роман. Досега от ръцете на този корабостроител бяха излезли гемии, лодки и състезателни яхтички, тази му беше първата туристическа яхта, а виж ти – движи се като състезателна.

Всеки ден излизахме и търсехме ветрове, все по-често плавахме сами – той и аз. Душата на Коста Никитов се оказа открита, лесна за проучване, бих добавил безинтересна; между нас не можеше да се породи някакво особено приятелство; като се изключи морето, ние нямахме друга обща тема, но с него си отдъхвах, беше ми

приятно, все още го идеализирах, отъждествявах го с Хари Морган на Хемингуей. Ако някъде ми се наложи да потвърдя, че Коста Никитов е един от най-морските хора на нацията ни, няма да се поколебая.

Струва ми се, че той имаше пренебрежително отношение към моряшкия ми опит, за него може би си оставах само един писателствуваш, някъде там, в столицата, глезльо някакъв, хрантутник и пр. Така поне мисля, сигурно съм повече, отколкото трябва, мнителен. И все пак след около една година най-после успях да изтръгна от студеното му достолепие нещо прилично на одобрение.

Движех се с хубав, почти силен източен от Созопол към Бургас. “Богатир” се изпречи на пътя ми. Махнах на собственика му и продължих пътя си. Но Коста Никитов се провикна след мен, искаше да го почакам. Извърнах се срещу курса си и обезветрих платната. Времето минаваше, а гемията все не се приближаваше. Зачудих се какво ли може да я задържи. Най-после “Богатир” се дотътри.

– Вземи ме на буксир – помоли се Коста Никитов. – Моторът ми прави въртели.

Извърших маневрата, както се полага, и хвърлих въжето право в ръцете му. Коста се завърза, но не определи дистанцията между двата съда, остави това на мен. Прецених разстоянието и завързах, после се извърнах по посока на вятъра и “Ахасфер” започна да тегли гемията.

– Охо! – чух зад себе си гласът на собственика й.

– Каза ли нещо? – провикнах се аз.

– Добре, добре!

И усетих, че “Ахасфер” се втурва напред олекнал, Коста бе освободил буксирното въже и се смееше, моторът на гемията му работеше. Разбрах, че ме е подложил на малък внезапен изпит.

Притежаваше особено чувство за хумор.

Веднъж, като приставах на остров Болшевик, проявих небрежност, бях еуфорично настроен от чудесното пътуване, забравих, че трябва да се съсредоточавам, и позволих на яхтата да се чукне в кея. Два или три месеца след това, като минавах край сондата му с малък вятър, чух Коста да се провиква:

– И ако някой ден решиш да отидеш на острова, потърси го десетина метра в дясно!

Предчувствах нещо, но за да му доставя удоволствие, запитах:

– Защо?

– Защото някакъв софиянец го ударил и го изместил.

Продължих пътя си, беше ми станало весело от хапливия му хумор и от факта, че заливът е пълен с негови агенти. Те са навсякъде, донасят му всичко, но като истински бургазлии предпочитат да преувеличават.

10.

Обръчът около мен се разхлабваше, усещах, че опекунът ми се готви да ме пусне на свобода. Новите ветрила бяха заели местата си. “Ахасфер” се бялна още повече. Копнеех за чистите води на юг, ние плавахме и там, но всяка вечер се прибирахме в миризливата акватория на ахтклуба. (По-късно, когато се прехвърлих в Созопол, закопнях за Бургас, созополското пристанище вонеше на нефта, водата му лъщеше мазно с метален блясък, котвата, въжетата и бордовете почерняваха като от катран.) Докато изчаквах обаче, аз не стоях със скръстени ръце, а товарех. Всичко, купувано и трупано с годините, пренесох с десетина брезентови чувала. Обзет от неизказана възбуда, разполагах вещите по шкафовете, пълних всяко празно кътче. Ако ви изброя пренесените багажи, няма да ми стигнат и пет страници – от леководолазните и риболовните уреди през спалните чували, чаршафите и одеялата до

тубите и кофите, но какво друго? Всичко! Всичко, каквото бихте могли и не бихте могли да си представите. Може би петстотин предмета.

– Ще потънем – забеляза Коста Никитов един ден, но не добави нищо повече.

Туй не ми попречи да продължа. Новодомец, мания за обзавеждане. Групах, скатавах, подреждах гардероба, разпределях спасителните ризи, фиксирах компаси, провисвах бинокли, изправях книгите в библиотечката (там бяха всички мореплаватели от поредиците), тенджери, тигани, чинии, прибори за кафе (кафе се пиеше в индустриални количества), сервизи за водка и вино – стараех се да създам всички удобства в моята плаваща деветметрова мансарда.

11.

Един ден неочаквано ме удари минутно изтрезняване. Рекох си: Що за човек съм станал, намирам се в Бургас, това е градът, в който съм пораснал и възмъжал, защо не взема да изляза поне веднъж по улиците му, да срещна познат или приятел? Обръснах се и слязох на кея, извървах по наниза на няколко вагонни композиции, минах край гарата, после през пристанището и се озовах в градинката. На това място ми трябваше малко време да намеря точката на моето “отстоене”. Чак тогава позволих на една сълза да се подаде от околото ми.

Баща ми беше военноинвалид. Военноинвалидите някога имаха привилегиата да търгуват с цигари, марки и вестници. Притежаваха остъклени павилиончета, будки, в тях седяха почти неподвижно и продаваха. В тази дейност бях включен и аз, баща ми започна да ме оставя в малкото прозрачно затворче. Научих се да се справям. Нашата килийка в продължение на осем години се намираше на едно и също място – точката, върху която капна сълзата него ден, през минутното изтрезняване. (Тази точка се падна на баща ми по жребий, военноинвалидите теглеха жребий за местата на павилионите.) По този начин ми бе отсъдено да прекарам няколко години пред входа на пристанището; не става въпрос за днешния вход, а за някогашния, истинския. То бе важно стратегическо място. Освен че носеше необходимите за преживяване приходи на семейството, павилионът се бе превърнал в мой наблюдателен пункт, батискаф. Седях си вътре, изчитах всички вестници и списания и наблюдавах живота. Край мен минаваха пристанищните служители, хамалите, моряците, капитаните, гемиджиите, търговците на риба, персоналът на рибната борса, скитниците (о, тогавашните скитници!), митническите чиновници, митническите стражари, проститутките, пътешествениците. На двайсет метра от мен се намираше гарата, точно пред очите ми, с разтворените си врати зееха бар “Македония” и бар “Америка”, утрепаната гостилница “Корона”, претъпканият с ония жени хотел “Виктория”, десетки параходни агенции, зад гърба ми – един ламаринен писоар, до него – оживената градинка, сутрин пълна с презервативи. Всички новопостроени гемии в града бяха длъжни да минат край мен, за да влязат в морето; това ставаше с тикане по намазани с масло греди, с много шум и олелия, но се създаваше една незабравима празничност. Имаше и няколко кафенета, винаги пълни с бездомници, окаяни люде, снабдяваха се от казармата с чорба, донасяха я с консервни кутии и я изяждаха надробена; лъжиците им бяха протрити от употреба, алуминиеви. Знаех всичките прякори на проститутките, най-интересният прякор бе Дан Колов, жената, която го носеше, наистина приличаше на бореца Дан Колов, цената ѝ бе една кариока, кутийка с осем цигари. Горката жена, нямаше си нищичко, спеше под открито небе между купчините траверси на рибната борса; там спяха всички скитници, включително Мими. Мими е смешно име за скитник, на него по му подходеше да му викат Зангадора или нещо подобно; имаше достойнство, плътен глас, блестяща руса коса, сини очи и пленителна бронзова кожа. Нито веднъж не ме завлече, давах му редовно цигари на вересия, забавяше, но не

забравяше. Докато един служител в пристанищното управление, в когото се бях влюбил заради капитанската му шапка, когато се премести на работа в Русе, забрави, че ми дължи триста петдесет и пет лева. За тях, разбира се, баща ми не знаеше, родителите ми знаеха твърде малко неща за мен; те например и не подозираха, че много пъти съм затварял павилиона, за да скитам по пристанището и рибната борса; заставах до някой заминаващ параход и се колебаех до лудост да замина или да не замина. През есенните дни се изправях пред гемииите, наоколо миришеше на паламуд, водата е гладка, прозрачна и призивна, време е поне за малки преживявания – идеше ми да тръгна към Созопол или Ахтопол, далечни-далечни пристанища, до тях се стигаше само по това призивно и сладко море, което при брега е пълно с вътрешностите на изтърбушени паламуди, а нататък разкрива чудесии.

Но да се върна в павилиона. Там четях до усмъртяване, продавах стоката слепешката, не вдигах очи от книгите и как не успяхме да фалираме още тогава, а чак след десетина години, още не може да ми се изясни. Сегашните павилиони ги затварят по светло, но тогава стоях до полунощ, влакът докарваше ежедневниците от София, продавах ги всичките, а после вървяха главно цигарите. Альшверишът се правеше от хамалите, дошли за нощна смяна, и блуждаещите насам-натам моряци. В късните часове, за които ви говоря сега, животът в двата бара се нажежаваше; оксигенираната певица в бар “Македония” (абсолютна кръчма) вече пишеше и отскачаше истерично – от моята наблюдателница се виждаше всяка маса, изражението на музикантите – полудяването на моряците. Тези моряци отначало сядаха кротко, после се оживяваха, а накрая, при песента “Роземунда”, освен че пропяваха, но изчезваха за действителността. Обикновено тогава почваха и побоищата. От моя наблюдателен пункт съм виждал много битки, някои от тях се състояваха непосредствено до стъклата на нашия павилион, обстоятелство, което ме е приканвало често да напиша нещо върху психологията на тогавашните моряшки скарвания и схватките, които произтичаха след това; те са особени, те нямат нищо общо със сегашните кокошкарски свади, при които се вадят и ножчета. Това, което ми се демонстрираше някога, бе като в забавена прожекция: спокоен замах на ръката, удар, и ето че се дава възможност на противника също да удари, понеже е негов ред, ставаше буквална размяна на юмруци, никой не бързаше за никъде, всичко се изработваше и се вършеше със замах, красиво: удрям аз – удряш ти, пак аз – пак ти, така се биеха шведите и норвежците, изобщо скандинавците; да ти е драго да гледаш, нямаше я днешната вихрушка на дребно. Спазваше се и численото равновесие – един срещу един, двама срещу двама. Падне ли някой на земята, боят се прекратява, липсват ритници по устата на падналия, помагат му да се изправи, в повечето случаи си подаваха ръце и спорът приключваше; прегърнати, се връщаха при певицата. Хубави битки бяха, нито веднъж не счупиха стъклата ни. Същото важеше и за бар “Америка” (абсолютна кръчма), само че там нямаше такава пищна певица. Единственото неестетично нещо – моряците обичаха да се изпикават пред витрината на бюрото за световен туризъм “Европа” на Йорданов. Какво ми казваха с това, така и не разбрах.

Чуйте нещо и за Гошо Хъшлака, гавроша на рибната борса. Появи се с песен още като юноша, от скитник израсна в гемиджия и така си го запомнихме, с песен на уста; така и умрял, казват, с песен на уста; млад, зелен, изтърбушен от мизерията, но с песен на уста. Мими също пееше; виж, с него не знам какво е станало; изчезна той, затри го животът някъде, но не вярвам да е стигнал до Хавайските острови, за които обичаше да бръщолеви. Боже мой, какво ли е станало с Мими?

Стоя на “точката”, усещам как се ражда и втората сълза, а имам толкоз много неща да си спомня за Бургас; стоя си аз на “точката” и по какво се различавам от

Мими? Той мечтаеше за далечните острови, аз вече не мечтаех за тях, мечтаех само за едно – да бъде колкото може по-близо до разголената кожа на водата.

12.

Пристигна Рангел Вълчанов; струва ми се, че се беше откъснал от поредния си филм. Искаше да види “Ахасфер” и да проведе сериозен разговор с майстора за своята “Ани”. Вдигнахме ветрилата и тръгнахме безцелно. Към Рангел имах голям грях, именно аз бях този; той упорито и с право се съпротивляваше на ветроходната лудост, но случи му се да прекара две лета в моята йола и туй реши всичко. Човек никога не подозира откъде може да му се струпа тази беля, някои я наричат болест. Тогава седяхме с него в кокпита и от време на време се споглеждахме. Рангел се чудеше как да започне разговора си с Коста. А аз какво можех да му кажа, как да му влея надежда, сам бях убеден, че неговата няма да се осъществи. Но ето че съм се излъгал. Не минаха нови четири години, и “Ани” влезе в морето. Тя бе по-усъвършенствувана яхта, с повисоки бордове и най-важното – имаше мотор.

13.

Най-после се изтръгнах от лапите на Коста Никитов. Това се случи на осми септември, три месеца след построяването на “Ахасфер”. Беше и Коко, пристихме се мислено с Бургас, край на вонящото пристанище, хубав западен вятър ни подгони, посоката ни бе категорична – Созопол. Минахме край параходите от рейда, попадахме във ветровете им сенки, измъквахме се и продължавахме. Времето чудесно, само нещо във въздуха смущаваше. През септември и октомври човек никога не трябва да вярва на вятъра, нито пък да предвижда промените. Споменавам това, тъй като този ден се случиха точно такива неща... Към остров Болшевик силата на западния понамаля. Слязохме на кея, ние рядко подминавахме острова, там винаги имаше някой за виждане, ако не друг – фаропазача Стамат или пък Май Сяров. Май Сяров отдавна живееше в София, но искаш ли да го видиш, по-добре е да отскочиш до Болшевик. Той е един от малцината, които, ако се хванат сериозно, ще съумеят да отразят на книгата ерата на бургаското гемиджийство; познава материята добре и помни неща, отдавна забравени от мен.

Островът е свързан най-вече с юношеството ми. Май че споменах преди, посещавал съм го главно с моята “Чайка”. Стъпя ли на територията му днес, хваща ме яд на мен самия и както се казва, започвам да си блъскам главата заради огромното си тъпоумие, невежество и липсата на елементарна прозорливост. Помня неговото запустение, десетки години там не живееше ни човек, ни куче. Вратата на неповторимата манастирска църква зееше, полюшвана от вятъра; вляза ли вътре, потискаха ме отчаяните лица на светиите; иконите висяха безпомощно в полумрака и примирено чакаха бавната си кончина. Скъпоценни старинни книги и евангелия – на гръцки и църковнославянски език, – подвързани, илюстрирани, надписани от дарителите, в повечето случаи украсени с главозамайващи метални обковки, бяха струпани на олтара. Какво ли нямаше в старинната каменна църква, а аз в редицата посещения там гледах как всичко се руши, пред очите ми просто се стопяваха ценности и не можех, и не можех да проумея това. Жестока невежествена младост! Да не говорим за един хладен ден с остър вятър. На острова заварих чепарджийска група. Рибарите бяха насядали под неповторимия църковен навес. Бъбреха си, сръбвах си ракийка и се грееха на огън. Като погледнах, какво да видя – горят евангелия. С течение на годините, естествено, като свършиха томовете, дойде ред и на иконите. Сега често се вайкам и си викам: Говедо си, да знаеш, безпросветен тъпак и глупак;

трябваше да отнесеш всичко, и книгите, и иконите, да ги присвоиш, нека после те съдят по създадените след десетилетия закони.

Докато разказвах тези истории на Коко, вятърът стихна още малко, налагаше се да отплаваме. Отвързахме се. Бяхме щастливи, свободни, придружени от сладостното усещане за осъществената мечта. Изобщо с Коко прекарвахме часове и дни, без да си омръзнем, темата на общата ни болест е безкрайна. Помня, времето за разговори не достигаше, случвало се е, отивах с него в завод “Витоша”. Там през време на нощното му дежурство (наблюдаваше за повреди в машините), продължавахме да си бърбем до изтичане на смяната. Е, той обича да споменава често малката думичка “аз” и да се заканва със силни изрази на бъдещето, но както видяхме по-късно, заканите му се материализираха и “азът” зае мястото си в историята на българския яхтинг. Николай Джамбазов е човекът, който не само че осъществи, но и надхвърли призрачната висота на бляновете си.

По обед увиснахме, както се казва, като паяци между Атия и Черноморец. Пълно затишие, мъртвило. Обядвахме, приготвихме си кафе и бръщолевехме, бръщолевехме – нямаше свършване. Но нямаше край и затишието. Стояхме като забодени с карфица, като перличка върху емайлната гръд на морето. Който си няма мотор – чака.

– Предпочитам да чакам денонощия, но да не поставям мотор – заявих на Коко.
– Ненавиждам шума, не понасям миризмата на нафта.

Той знае това, декларирал съм поне сто пъти, че никога няма да допусна подобен резил. Уви, десет години по-късно Божидар Станоев успя да се наложи и под претекст, че пристанищните наредби налагат това, той се промъкна в утробата на яхтата и монтира един италиански “акме”, удължи корпуса с един метър и увеличи матчите на две, а платната на три.

Липсата на мотор често ми е докарвала излишни и неприятни преживявания. Веднъж нощувах на петстотин метра от фара на Приморско – не можеше и не можеше да се влезе в пристанището; друг ден, на път за Ропотамо, се гипсирах някъде към Змийския остров и край – какво можех, само да чакам. В замяна срещу тези неудобства каква е наградата – нищо не ти бръмчи, въздухът край теб и в кабината не вонят на бензин, върнал си се в пубертета на платната; легни си, поспи си и чакай. Е, пропускаш влаковете, самолетите излитат без тебе за София, но какво от това? Маневрираш дълго и се блъскаш като муха в лампа – но какво от това?

Тъкмо както си чакахме и губехме надежда, вятърът взе, че излезе, но обратен, точно срещу курса ни, при това – силен. Започнахме да лавираме. И какво лавиране, завоювахме метър по метър. По него време лавирането не ни отегчаваше, считахме го за мъжествена схватка с морето и нищо повече.

Колко мислите, десет часа ни бяха необходими да се вмъкнем в Созополския залив. Тук друга беда – абсолютно затишие, завет. Още два часа! Улавяхме случайни повеи. А как се въртяхме около мигалката! Но не това вече ни безпокоеше. Тревожеше ни другото – в тъмната нощ към нас се бяха насочили два мощни прожектора. Те ни заслепяваха. Просто ни връщаха назад. Край нас витаеше необяснима тревога.

Накрая успяхме да се докопаме до кея. Там нещата се изусниха: чакаха ни въоръжени моряци и войници от граничните войски. Взели сме им акъла – гледат, през нощната тъмнина в пристанището се вмъква бял ветроход без име и без граничен номер, със загасен мотор и най-важното – без предварителна заявка, а както е известно, бреговата ни ивица понякога не представлява нищо друго освен граница на България. Дълго се двоумяха да ни арестуват ли, или да не ни арестуват. Надделяха морските – да не ни арестуват.

– Ще правим ли кафе – обърнах се към Коко, но той вече спеше.

Рухнах на другата койка, иначе можех да падна в кокпита.

14.

Вече сме жители на созополското пристанище, завързваме се там, където някога приютявах йолата. Споменах нещо за това пристанище, при спокойно време акваторията му блести от нафтови и маслени облагания, но е защитено, доказало се е през вековете и най-важното – оттук разстоянието до предпочитаните ми точки от южния бряг на залива се скъсява с девет мили. Едно е да блъскаш от Бургас до Ропотамо, съвсем друго е от Созопол до Ропотамо. Наистина, в Бургас хората се делят на неприятни и приятни, но карай да върви, ще гледаме да стоим повече в морето.

Но да оставим шеговитите намеци; Созопол както за мнозина, така и за мен се е очертавал като жизнена стратегия на духа. С него съм свързан от ранната си младост. Всяка година по два пъти повеждах приятелите си съученици на походи до Ропотамо. Тогава отиването до реката, ако не ставаше по море, можеше да се нарича само поход. Мъничко корабче ни отвеждаше до Созопол, там нарамвахме багажа си и тръгнахме пешком, само този беше начинът и изминавахме осемнайсет километра до устието. Какви бяха тия километри обаче. Капвахме от умора Пясъците на дюните ни съсипваха и защо това? За да отидем там, където една малка, смешна за представите на чужденците река извършва своя простичка магия. Тя ни привличаше наистина като магнит. Отивахме, дивеехме по няколко дни край нея. И всички до един, и петимата, хванахме малария, после се мъкнахме по маларични институти, инжекции, тресеше ни, най-младият от нас Коста Светлия почина, но продължихме да посещаваме устието, да откриваме всяка нова гънка на природата за първи път. И винаги се отбивахме при самотника Игнат, наречен от пресата Робинзон, гостувахме му в колибата край блатото Алепу, обезателно виждахме домашния му смок, който го бранеше от мишките. Очите на ловеца (той снабдяваше царската зоологическа градина с животни) бяха въоръжени със смешни многодиопротрови очила, а ръцете му с още по-смешна ловна пушка, май че някъде пристегнатата с ръждива тел. Но как убиваше тая пушка! По него време впрочем и слепите можеха да убиват дивеч, наоколо гъмжеше, имаше всичко, а сега – зловещо! Пред хиляда деветстотин осемдесет и втора година направих пешеходен преход от Аркутино до устието на реката, този път сам, но точно през споменатата година ме поразих ужасът, че пък съм свършено сам: нямаше пеперуди, нямаше бръмбари, нито веднъж не шавна гущерче, нито една змия във водата, само комари в листата на дъбчетата. Как мислите, какво ще стане по-нататък, какво ни предстои?

Пак в Созопол, в бившето морско училище на остров Св. Кирил, прекарах четири месеца, пратиха ни от бреговата артилерия на обучение в кандидатподофицерската школа. Бяхме като в затвор, духнеше ли североизточният, вълните заливаха вълноломната стена, а по нея единствено се отиваше в града. Помня, при един щорм два дни цялата школа бе откъсната от света. Помня и други случаи, когато ни пускаха в градски отпуск. Заставаш на вълнолома, чакаш вълната, пробягваш и отново чакаш, дебнеш да се промушиш пред втората, третата и четвъртата вълна, не успееш ли – тежко ти, на секундата ставаш мокър, а не дай си боже стихията да те събори в предветрената част на стената. Живеехме под неизбежния подофицерски тормоз, скатавахме шинели, подреждахме шкафчета, миехме се в морето поради липсата на сладка вода, но бяхме млади, край нас се разстилеше симфония от скали, пред очите ни мигаше синият безкрай и една реалност – близкият остров Св. Иван, – където провеждахме стрелбите с пушки. Почти всеки ден с маршировка прекосявахме градчето, за да отидем на учение, по кривите мрачни и осеяни с помийни ями улички гърмеше “Велик е нашият войник”, а свитите от войната хорица ни гледаха със студени очи, отдръпнати, уплашени и подгонени, ако щете, само заради това, че

говорят родния си гръцки език. Щях да забравя, морето беше минирано, в него не се мяркаха кораби. В една студена, много бурна нощ откъсната от гнездото си мина експлодира във вълнолома. Експлозията счупи прозорците на градчето, няколко души в спалното ни помещение паднаха от леглата на пода, а вятърът побърза да нахлуе през дупките на счупените стъкла. Имаше и момичета тогава, през време на градския ни отпуск те ни гледаха от мрака на порутените си къщи и естествено нещо е пламвало вътре в тях, по необходимост нещо пламваше и в нас, но този контакт бе почти мистичен, да не говорим за отчаяното му безплодие. Над мръсното миризливо градче освен туберкулозата витаеше и пуританската строгост на родителите, на традицията. Така си кръстосвахме по уличките, шляехме се и ако някой тогава се намереше да ни каже, че вървим по пътеките на бъдещата курортна фурия, можехме само да му се изсмеем. Но имаше и вятърни мелници тогава, те стърчаха навсякъде, бяха стари, красиви и най-важното здрави. И те, горките, си отидоха, и те изгоряха, кажи-речи, пред очите ми, в продължение на годините успях да зърна как хората си откъртват от тях гориво, особено за варене на петмез.

15.

Стори ми се невероятно да бъда събуден тъкмо от този шум, но като се ослушах, уверих се, че по обшивката се удрят вълнички. И къде, боже господи, отиде снощната свежа вечер? Какво стана с черното стъкло на морето, което отразяваше всички пристанищни светлини? Тогава си пиех нещо, почивах си и слушах разговорите на летовниците. Те разправяха, че не са виждали по-приятна вечер. Добре де, какво стана с нея? Ослушах се още и разбрах, че няма място за съмнения – това, което блъска по корпуса, е кипналото море. Но дори и не мислех да ставам, спеше ми се много. Обърнах се на другата страна и притеглих одеялото под брадата си. Отсега нататък и спях, и чувах шумовете, а те се усилваха, “Ахасфер” вече се полюшваше неритмично, по възможно най-неприятния начин. В полусън си мислех, че от няколко дни се каня да купя батерии за електрическите фенерчета и да дам чаршафите за пране. Изглежда, мисълта за чистите чаршафи ме е приспала отново, но не след дълго се събудих повторно, този път разтърсен от силни удари. Почаках, ударите не се подновиха и заспах, за да се събудя за трети път от няколко неизвестни труса. Явно, че в корпуса се блъскаше нещо, може би някоя съседна лодка. Щракнах фенерчето, но светлината му се оказа смешна и запалих свещта. Погледнах часовника – един и половина след полунощ. Силните удари бяха потънали вдън земя, останаха само неприятните отривисти поклащания и непрекъснатите плесници на вълничките. Все пак изскочих навън. Северозападният, разбира се!... Духаше ли, духаше в тъмнината. И ръмеше. Горе нямаше нито една звезда, просто усещах присъствието на плътните облаци върху невидимото небе. Огледах бордовете. Нищо не се блъскаше в тях. Тогава? Какво ли е било онуй? Легнах, но веднага станах и отново запалих свещта. Глупако, от ясно по-ясно е, че имаше някакви удари!... Облякох една шуба. Мойто момче, щом НИЩО не се блъска в тебе, значи ТИ се блъскаш в нещо. Погледнах кърмата. Трябва да ви обясня още сега, че към кея се привързвам с кърмата, като използвам две въжета, а носовата част се държи за котва, която съм хвърлил навътре, така че яхтата е разположена перпендикулярно на кея. Наблюдавах кърмата и чаках... Разстоянието между кърмата и сушата намаляваше, стопяваше се, после изчезна съвсем и кърмата се чукна в кея. И още веднъж. Котвата е поддала!... Сигурно ще поддаде още и след известно време задната част на “Ахасфер” ще се разбие. Беше се случило най-нежеланото. Просто извиках от яд. Ръмежът се превърна в дъжд, вятърът се усилваше. Грабнах някаква шапка, защитих главата си, скочих на кея и подложих крак на металната лансна, очертаваща ръба на кърмата. Едва успях да задържа корпуса. Яхтата подскачаше

като див кон срещу мен и сякаш не искаше да знае за нищо друго освен за едно – как да се удари и да се разбие. Бях чувал за животни самоубийци, но поне до този момент не ми беше известен случай на самоубиец предмет.

Натисках с пета. Какво да предприема? Засега положението, както се казва, бе спасено, ала какво ще стане по-късно? Дъждът се усилваше и проникваше все по-дълбоко в шубата. Созопол се зъбеше срещу мен с няколкото си осветени от пристанищните светлини къщи. Тъй кротките снощи рибарски лодки сега лудуваха, но постоянните им мъртви котви гарантираха тяхната сигурност. Право срещу мен лежах осветените военни кораби, нищо не ги заплашваше, бяха у дома си, както и риболовните кораби, както и корабът на Червения кръст и огромната стара гемия. Вратата и капакът на люка ми бяха отворени, в кабината на “Ахасфер” валеше, а светлината на свещта примигваше, заплашваше да угасне. Можех да виждам чак до преградата на втората кабина. На тези прегради висяка картата на българското Черноморие, барометърът, хигрометърът и термометърът. На пода се търкаляше чашка за кафе, някаква лъжичка потракваше по нея.

Кракът ми се мокри от дъжда, мъча се да покрия крачолът на пижамата с пеша на шубата. Шубата е много стара, два пъти съм се отказвал от нея, захвърлял съм я и съм я връщал в кабината и ето, писано е било да се намеси в тази решителна, бих казал, направо съдбоносна битка за яхтата. Все още не мога да измисля нещо, нищичко не ражда мократа ми глава, но поне мога да затворя люка. Скачам на палубата и дръпвам силно капака; в кабината вече не вали или почти не вали, тъй като вратата е отворена и трябва да остане отворена. Оглеждам обстановката вътре. Нищо особено за безпокоене: свещта си гори и осветява най-обикновен безпорядък, характерен за всяка кабина. Бързам да се върна на кея. Заемам мястото си и започвам да наблюдавам придвижването на кърмата. Тя се придвижва към циментовия ръб постепенно, дявол знае по силата на какъв закон, за да се удари три-четири пъти, да се отдалечи и да започне новото приближаване. Чакам, наблюдавам и отново издебвам последната секунда да подложя крак. Но съжалявам – едва успявам да предотвратя удара. Това означава, че трябва да се намесвам отрано.

Нищо, ама абсолютно нищо не може да се направи, освен да се чака до сутринта. Когато ще се появят хората. Поне до пет или шест часа, за да опитам късмета си; все някой ще се съгласи да подпира малко вместо мен, а аз ще намеря лодка, ще отплавам до котвата, за да я изнеса далеч напред, да обезсиля напъните на вятъра. Необходимо е да изчакам някакви си четири или пет часа. Ще ги изчакам, разбира се, друг изход нямам, ще престоя така с опънат крак, ще извърша своя малък подвиг, но ще спася имуществото си, което е всичко за мен – мойт дом, моята крепост!...

Поглеждам ръката си, часовника ми го няма, влизам в кабината и го взимам. Часът е един и трийсет и пет – пет минути откакто стоя на дъжда и вятъра; само пет! Майко моя, какво предстои да стане!... Оглеждам се, не се вижда никакъв човек, наоколо няма жива душа, само лампите, определени да осветяват пустоша, наречен пристанище. Вече се олюляват и риболовните кораби. Ударите върху петата ми стават още по-силни, за да устоя, трябва да ги посрещам отдалеч. Ужас, мойт ветроход, който обичам с неестествена, фанатична любов, за който съм дал всичко на този свят – мечти, време и пари, – ми нанесе ненадеен удар по крака, след това се изплъзна и се стовари върху кея. Добре, извиках високо аз, много добре, изревах в нощта аз, удрай се, чупи си главата, щом ми правиш напук! Кърмата се бе отдалечила и може би очакваше своята девета вълна, яхтата сигурно събираше сили, но този път ще я оставя да се счупи, нека, щом ме издебва и ми се изплъзва!... Но не изпълних закана си – когато кърмата се втурна срещу кея, аз се намесих.

Гадно време, вятърът се извъртя и се превърна в чист северен, студеният дъжд ме удря по лицето, през шията вече се стича в тялото. Вдигам яката на шубата, но е късно – тя е мокра. Поглеждам към града. Десетина къщи до пристанището са нови, вътре спят много хора, почиват си блажено, защото е хладно, не ги безпокои горещината, телата им са сухи, лицата спокойни и може би щастливи. Да, само на няколко метра от мен хъркат поне триста души, а в целия град може би двайсет хиляди. Мразя ги всичките и ги проклинам. Какво, никой ли няма да се втурне към мен? Градът в момента ми се струва като вселена, в която няма нито едно живо същество. Никой ли не иска да се затича към мен? Да извикам ли? Не викам, няма кой да ме чуе, пък и да ме чуе, ще хукне ли към мене в дъжда? Знаеш ли какво е да се събудиш от сладък сън и да се затичаш към нещо, което не те интересува? Представи си, че си ти, че спиш и чуваш вик за помощ. А?... Мръсен свят!... Добре де, за какво да идват, какво да спасяват? Яхтата? Какво е това яхта? Нещо свързано с безделието и удоволствието!... Както ТИ завиждаш на НЕГОВИЯ обширен дом, така ще ти завижда и ТОЙ... Спокойно! Подпирай с крак и чакай. Ще съмне, не може да не съмне, тогава ще склониш някого да виси вместо теб, а ти все ще помолиш за някоя лодка, да изнесеш котвата си.

Ударите по обшивката са лишени от каквато и да е последователност. Това е нещо като идеалната машина за измъчване, защото има ли нещо по затормозяващо от неритмичните звуци? Вали чак вътре в мен. В момента усещам как капе върху черния ми дроб. Зад вълнолома се надига голяма вода, която утре ще започне да го прехвърля. Краката ми са изтръпнали и мокри. Крачолите на пижамата са прилепнали към глезените.

Погледнах часовника – минали са още десет минути, половин час откакто браня своята осемнайсет квадратни метра територия върху вода. Трябва да издържа още осем пъти по половин час, което ми се струва невероятно, немислимо и най-важното – глупаво. Да, съгласен съм да правя подвизи, да речем, сред океана, но тук, на брега, в пристанището, само на няколко метра от хората? Иде ми да завия от гняв! Нима не съществува нито един човек, когото мога да събудя? Прехвърлям в мисълта си познатите, претеглям ги и ги изхвърлям от вниманието си... Тъмнината рязко се сгъстява, няколко лампи угасват, човечеството пести електроенергията си, отнема ми възможността вече да се справям и с часовника. Поглеждам циферблата. Да, нищо не се вижда, ето че спря да тече и времето... Той блъска яхтата отстрани, по целия борд, което е най-лошото. Друг е въпросът, ако успея да я извърна поне малко срещу вятъра, но не мога, това сега е немислимо без помощта на още един човек.

Вече се страхувам, че въжетата, които придържат кърмата към кея, могат да се скъсат от обратните напъни. Зарязвам позицията си и отново се вмъквам в кабината. Ох че приятно е тук – сухо, топло, има постеля, светлината на свещта е коледна, ето го и пропанбутановото огнище, запали го и кеф ти кафе, кеф ти чай. Но трябва да се бърза към кея; вълната, която условно наричам девета, приближава. В последния момент ми хрумва нещо, отварям шкафа и грабвам бутилката. Никак не ми се напуца кабината, но излизам и скачам на сушата. Безцеремонно сядам на мокрия цимент, протягам крак в очакване на удара и отварям бутилката. Но за какво бях влязъл в кабината? За въжета, глупако! Оставям бутилката и се връщам в кабината. Ровя се във въжетата. Намирам подходящо, грабвам го и бягам на кърмата, където привързвам единия му край. Другия край отнасям на кея, навеждам се, напипвам желязната халка. Сядам и протягам крак към яхтата. Същевременно посягам към бутилката. Първата глътка ми се стори гигантска, тя наистина се разли във вътрешността ми и ме затопли. Още една!... Нещо ми олекна. Още една... Нима наистина положението е толкова сериозно? Чак пък толкоз! Ами ако си легна и оставя нещата да се разрешат сами? Например тази метална

лайсна не случайно опасва целия ръб на кърмата, затова е поставена – да посреща ударите, да пази с риск да се изкърти. Добре де, нека се изкърти и яхтата. По-добре тя, отколкото да хвана пневмония... Защото една пневмония е нещо по-различно от една изкъртена яхта... Това е лоша болест с лоши изненади. Прибирам бутилката, вмъквам се в кабината и смъквам шубата. “Вандреди трез”, което на български означава “Петък тринайсети”, препуска с огромните си бели стаксели през океана. Около тази яхта е топло, носят я пасатите, плъзгат се по ветрилата, скроени сякаш от модната къща “Карден”. Чак сега забелязвам, че корпусът на тази яхта е черен, той ми се мярна, докато навличах сух пуловер и бързах да вляза под завивката. Жан-Ив Терлен е бил сам-самичък върху трийсет и деветте метровия съд, но всичко около него е автоматизирано, или както Коста оня ден бе казал: това не е яхта, а перверзия!... Внимавай, доста си пиан, казвам си аз. Много ти е топло и си много пиан. Забрави да духнеш свещта, ти си толкоз пиан, че забрави да видиш дори колко е часът. С “Вандреди трез” можеш да прекосиш и ада, и пъкъла, и преизподнята, бе казал Коста.

Хубави и леки мисли посещават човека, когато си пийне, става му топло и, разбира се, зарязва глупавите пози като тази, да подпира някаква си яхта, с някакъв си крак. Ще крепиш яхта с крак! Как не! Откъде-накъде? На когото му е писано да се разбие, ще се разбие. Слабото и немощното да си върви, да открива път на здравето и годното... Сладостното потъвах в съня, тъй както се потъва в снежната смърт. Малко преди да заспя, дочух ударите. Удря се, рекох си аз в полусън, щом ѝ е писано да се удря, ще се удря, няма защо да висиш там с протегнат крак като някое висящо същество, нали така?...

Стори ми се, че падам от леглото... Трас!... Ей, момчето ми, ставай и бягай навън! Не се излагай, по-добре умри от пневмония, но спаси мечтата си, дълга девет и дващест и пет, широка два и шейсет. Скачам и навличам панталон, след туй – върху пуловера – гумирана мантия с капишон. Третият силен удар ме завари навън. Залитнах, не можах да се задържа и паднах. Ударих си главата в нещо, хванах се за удареното и бързо се прехвърлих на кея. Седнах за не знам кой път на цимента и протегнах крак. Металната лайсна бе полуоткъртена, а под нея махагоновият транец – наранен. Сърцето ми се сви. Огледах се отново – наоколо никой. Хораа, къде сте? Какво правите? Защо спите? Не виждате ли какво става с брат ви? Имуществото му се руши!... Никой, разбира се – жива душа! Само дежурните лампи на пристанището и безстрастната светлина на островния фар, който на равни трезви интервали мята заревото си над вълноломната стена. Пипнах главата си, пръстите ми се овлажняха с кръв. Ами вие там, военните, защо сте, а? Защо са ви тия големи кораби, когато на крачка от вас един мирен човек загива?... Дъждът се плъзга по гумираната мантия и се стича по краката ми. Водата в пристанището клопочи, тя е черна и само там, където отразява светлинките, пламва отровният ѝ блясък. Няма по-мръсно нещо от морето, гадно нещо е то; и то като бога – тъкмо когато си станал най-добър, ти се отплаща със зло.

Стори ми се, че някой минава по кея за пасажерските кораби.

– Другарюуу! – извика устата ми.

Дълго виках, но напразно, човекът мина и замина, без да ми обърне внимание. Може би думите ми бяха отнесени от вятъра, може би минаващото да не е било човек, по всяка вероятност не е минавал никой. Къде ще ходи по това време? Какъв кораб ще взема от пасажерския кей и закъде? Викал съм напразно, за тоя, дето духа. Взрях се в циферблата, нищо не се вижда. Влязох в кабината – два и четирийсет. Майко моя, нима течашото време е изчезнало и е останало само с метеорологическото?

Кракът ми вече трепери, сменям го, но и другият трепери, краката ми са уморени, а е необходимо да издържа още три пъти по толкоз. Мачтата потръпва,

понякога се олюлява; някои от вантите свирят, падащото въже бие по кръстачката и всички тия шумове ме дразнят, защото са една зловеща аритмия на природата... Хрумва ми да рискувам. Какво ли би станало, дали няма да сполуча, ако изтегля яхтата по котвеното въже, да я отделя поне с половин метър от сушата? Минах по протежението на палубата и се озовах на носовата част. Наведох се и грабнах въжето. И изведнъж се разколебах. Това е може би най-глупавият вариант. Ами ако котвата се изплъзне още? Върнах се на моето си място и протегнах крак. По време на екскурзията до носовата част кърмата бе понесла още два удара. Слушай, мойто момче, казах си аз, защо ти е този съд? Нима удоволствието ти от скитането по море не се заплаща прескъпо само с това нощно бдене и с пневмонията, която ти се готви отвътре? Изобщо какво търсиш в морето? Подвизи ли? Това са глупости. В момента си заплашен, а човечеството се търкаля в топлото си легло.

И защо, да те пита човек, не се обърнеш за помощ към бай Лефтер лодкаря? Този човек винаги ще скочи от сън. Да бе! Как не се сетих досега. Тръгнах към градчето. Влязох в уличката, където беше тихо и дъждецът ръмеше приятно. Сушата е комфортно нещо, тук всичко си е уредено, закътано. Да не говорим за къщите, в които е още по-закътано, при тава – сухо и най-важното – нито един дом не се люлее, къщите си стоят по местата, здраво забити в почвата, непоклатими во веки веков. Калдъръмът е мокър, мокри са лозниците над главата ми, през оградите надничат мокри смокинови листа, между тях – мокри плодове. Тази мокрота милва душата, в нея не можеш да се удавиш. Къде живееше моят спасител? Вървя и оглеждам старите някога, сега нови, но имитиращи старинност жилища и търся една фасада с котва. Брей, че тишина! И колко е топло, а? Разкопчавам мантията, смъквам капишона, дъждът, който роси по косата, ме ободрява. Ето я къщата. Бай Лефтер живее в мазето, заобиколен от сто хиляди предмета, събирани по плюшкиновски из бреговете и пристанищата.

Почуках на прозорчето.

– Бай Лефтере, ставай!

Спасителят не дойде лесно на себе си, но постепенно се оправи. Учуди го фактът, че духа силно и вали. Той си ляга в светло и помни времето от вчера, а вчера беше най-тихото време за сезона.

Разбираме се с няколко думи и бягам обратно на пристанището, сядам на кея и протягам крак, яхтата ме ритва злобно, чакам и се вирам по посока на пасажерския кей. Най-после там се появи познатата лодка за разходка. Моят спасител гребе, пести бензин, трудно се гребе срещу вятъра, едва напредва, но той пести бензин. Движенията му са сръчни, древни, при този човек в морето не могат да стават грешки.

Ето го, кажи-речи, пред яхтата. Лодката продължава да напредва бавно и малко косо. Оставих кърмата и притичах на носа. Бай Лефтер хвана котвеното въже и започна да се обира по него. Все към котвата. Пригответх се. Той се изтегли до края и измъкна котвата. Чух я как се удари в лодката му. После загреба навътре, по посока на военните кораби. Лодката се отдалечаваше. Най-после старецът пусна котвата на желаната далечина. Започнах да тегля въжето, чувствавах как този път лапите захапват здраво, усещах ги как се забиват. Яхтата се намираще вече на няколко метра от кея. Фиксирах котвеното въже и се върнах при кърмата, където фиксирах и швартовите въжета. Готово. Всичко беше о кей.

– Чуден човек си – възмути се моят спасител, – не разбирам защо се мъчиш, когато можеш да ме събудиш и – готово. Защо се трепеш като грешен дявол, нали за това сме хора, да си помагаме. В края на краищата – човещина.

Беше десети септември, два дни след като пристигнах в Созопол. Един ден след като Коко си бе заминал за София.

16.

Движех се несигурно, бих добавил – непохватно; вятърът се колебаеше, стихваше, прибираше се в загадъчния си недостъпен замък. Но все още имаше движение, то ми позволяваше криво ляво да се вмъкна в пристанището. Така и стана, накрая се промуших зад фара и под неприятното прикритие на вълноломната стена зачаках милостта на случайните повеи. Не бързах, няха работа, няха цел. Спокойно се долепих към кея. Никакви други кораби, само катерът на граничните войски. Няколко глупаци ловяха риба, бяха въоръжени със спининги, смешни с модерната си автоматика срещу дребосъците, които от време на време измъкваха. Пристанището на Мичурин винаги ми е харесвало, можеш да скочиш направо от борда, да се освежиш, водата е чиста. Колко пъти съм решавал да се прехвърля от Созопол в Мичурин! Но туй пристанище е застрашено от източния вятър, така са ми казвали, не можеш да оставиш лодката и да прескочиш за няколко дни до София, винаги си неспокоен.

Изкачих се по стълбището до града и още в първия момент се запитах какво търся тук. Не искам да твърдя, че Мичурин е неприятно място, напротив, но всичко в него ми е много познато и лишено от изненади. В подобни моменти човек неволно си спомня афористичната мисъл: “Ветроходството е най-трудният, най-бавният и най-скъпият начин да се придвижите от едно пристанище в друго, където при това нямате никаква работа.” Влязох в бакалницата, след това в хлебарницата, на път за сладкарницата се отбих в книжарницата, там се взирах в заглавията. Не открих нищо. В тихия следобед последните летовници се шляеха пред пощата.

Старици в сиви дрехи, повечето от тях забрадени в черно, седяха пред домовете си. Вехтите им, спечени до болка земни лица напоследък са лишени от проблясващото някога в погледите им любопитство, няма го вече интереса в очите им, има неосъзната тревога, да не кажем, страх пред бъдещето. Стариците и малобройните старци вече са разбрали своята обреченост. Прокудени някога от Беломорска Тракия, те са населили черноморския бряг, заживели са в построени от тях или от държавата малки къщички-гнезда, в които са настанили посуда, деца, традиции. Градчетата и селцата са ги залюлели в люлката на годините, на всекидневието. Звучат тракийски и странджански песни, животът тече в руслото си. И ето го курортния бум! Мамо, къщата ни е малка. Добре, сине, съборете я. Едно след друго падат гвездата, угасват пъстрите пламъци в градинките, днес тук, утре там – една след друга израстват триетажни сгради с по десет-дванайсет стаи, три бани, три тоалетни, двайсет и пет легла. Мамо, през лятото ще се посвием. Добре, сине, добре, дъще. Старците се завират в най-тъмните апендикси на жилището и сякаш изчезват, превърнали се в сенки. Привечер, преди залез, призраците изпъзвяват от скривалищата си, заемат столовете пред къщите и сякаш не виждат, не чуват. В стаите зад тях е светло, там шумят хора от други планети, по въженцата съхнат бански костюми, хавлии, касетофоните и радиото блъскат покоя, нараняват нежната и мила психика на дядовците и бабите, пронизващо пищят ватерклозетите, свистят душовете, бръмчат хладилниците, нощем под лозниците се пее на всички езици и отново касетофоните – небето над градчето се тресе, старците подскачат в бърлогите си, измъчени, обезсънени, да не говорим за патилата на тия, които са принудени да спят навън под навеса; всичко туй още повече засилва обидата и усещането им, че отдавна са ненужни. Сивата тъкан на крайбрежието – така наричам аз туй все още живуркащо малцинство, което не може да бъде скрито от погледите, – тази сива тъкан изплува привечер и опасва градчето, тя има цвят на прилеп, тази сива тъкан мълчи и крее пред пъстротата на автомобилите, федербалите, надувните дюшечи, топките, харпуните, плажните чанти и тоалетите на другоземците. Синовете, дъщерите и внуците сякаш не забелязват това, не съзнават колко са брутални. Мамо, ще ти постелем в мазето. Добре дъще. В мазето е тъмно и влажно, мазилката тук е още мокра,

старите кости всмукват мрака, ставите болят, омършавелите тела се въртят върху одъра, а над главите им са се подредили десетки слънчеви, отдавна изсъхнали стаи. Но там е бизнесът на децата. Как да им направиш забележка, сам виждаш, че и те са се наврели в кухнята. Мълчи си и си трай. Така че сивата тъкан на Черноморието ни, съставена все от мили нежни душици, тлее и гасне в мъката си. Всяка къща си има своята черна пеперуда на входа, снимките от некролозите показват, че нежните душици ни напущат, отлитат от гнездата си огорчени.

А бизнесът все още не е показал истинските си зъби.

Понякога ми се дощява, както си вървя по асфалтираните улички на Мичурин или Ахтопол, пък и другаде, да се отбия две крачки встрани и да целуна скупчените върху тояжката ръце. Но туй си остава в сферата на минутната слабост, то се подава по-лесно на описване, отколкото на реализиране.

17.

Вечерях в ресторант. Нервиран, както се полага от келнерите, тръгнах бавно към пристанището. Неизказано тиха октомврийска нощ. Само далечен тътен на дискотека. Пристанищните светлини се отразяват в кристал. “Ахасфер” е осветен от тях, яхтата е придобила нещо като прозрачна глазура, станала е още по гиздава и този път наистина ми заприлича на Мерилин Монро. Така са ми казвали: яхтата ти прилича на Мерилин Монро. Днес вече ми е ясно, че стройната източена линия на “Ахасфер” е остаряла, тя стои несериозно до десетките навъдили се модерни фабрични конструкции – тумбести, широки и дълбоки, но удобни за обитаване. А хубостта на Мерилин Монро не остарява, в нея е втъкана устойчивост срещу времето. Колко смешни ни изглеждат днес някогашните филмови звезди, прорязали небосклона с красотата си, ни е се чудим на какво сме се възхищавали; демодирани са те, демодирана е обстановката, дрехите, начинът на снимане. Само тя остава незасегната от коварството на времето, като произведенията на класиката, без да носи, разбира се, някакво особено послание, но очарова и сега, възприемаме я като съвременна.

Повъртях се в кокпита, па се мушнах в кабината и отворих една бутилка да си допия. В тия плаващи къщички ако не друго, поне се пийва добре. “Ахасфер” стои като закован, скитникът евреин най-последно е намерил покой. Фарът плюе светлинката си. Музика? Не. Вестникът, който си купил? Не. Остави се на самотата, подай пръстче на тъгата си, пък и не си и толкоз самотен бе, мама му стара, със сянката си ставате двама, какво искаш повече? Запалил съм свещ. Сянката ми шава край мен, гърчи се, пречупва се, изкорубва се. Тази вечер нощта ми е достатъчна, нямам нужда от фенер. Оскъдната светлина помага и на кинозвездата, тя напуска мисълта ми и сяда на койката. Мога да си я представя отлично, тъй като съм я виждал на живо през август на хиляда деветстотин петдесет и шеста година в Лондон, когато правеше рекламната си покупка от магазина за вълнен трикотаж на Риджънстрийт. Виж кой е там, оживи се внезапно жена ми и двамата пресякохме улицата. Обзалагам се, че никой не може да устои, дори Айнщайн, и той би пресякъл улицата. На тротоара пред магазина, малко преди да влязат в колата си, сияеха кожата, устните, косата, очите, ноздрите, раменете, краката – всички съставки на общността Мерилин Монро. Поразиха ни не те, а откритието, че тази жена на паважа е по-красива от екранната, какво говоря – тя просто пронизва. Усмивката, очите, устните, кожата са неподатливи, камерата не може да ги експлоатира докрай, все остава нещо недоизказано, което и тогава, докато я гледахме, оставаше недоловимо за мисълта, то е подвластно може би само на шестото чувство.

– Да ви наля ли?

Поклащане на косата, Мерилин Монро се настанява удобно срещу мен и оглежда обстановката. Наливам и благославям полумрака, гостенката ми няма да забележи, че чашата не е измита блестящо.

– Ще ме приемете ли за един месец при вас? – Този път глава поклащам аз. – Искам да избягам от всичко, навсякъде биха ме намерили, само тук не, искам да си отдъхна, да се наспя.

– Успокойте се – рекох аз.

Имах чисти чаршафи, но преди отплаването трябваше да закупя още трийсет горни и трийсет долни чаршафа от магазина и да ги занеса някъде, да избродират на всички ММ. Точно така, трийсет денонощия, трийсет чифта чаршафи. Ами храната? Какво да й купя за ядене?

– Целина! – отгатна мислите ми тя. – Целина, домати и няколко дини, разбрахте ли?

Естествено. Щом си казах “естествено”, усетих как ме пробужда мисълта, че кинохимерата не е вече жива, да, тя е в земята, тя се самоубила, но щом седи на койката...

– Наздраве!

Повдигам чашата си, гледаме се в очите. Какво ли си мисли за мен? Косата й фосфоресцира. Ще те питам аз как ще фосфоресцираш след няколко дни без вана, кремове и масажи!...

– Ще се опитам да мина без тях – отговаря на мисълта ми Мерилин Монро. – Вие разбирате ли, аз съм скапана, иде ми да сложа край на живота си.

Плаче, разтърсва рамене, как ми се иска да положа длан върху рамото й!

– Знаете ли – не обръщам внимание на хлипането й, – присъствието ви тук ми подсказва факта за вечната неуловимост на идеята. Пламне ли идея в главата ми, напиша ли я, винаги, ама винаги ме заболява до смърт от това, че не съм изказал намисленото докрай, все остава нещо недоизказано и все не знам как да нарека това нещо, което не съм успял да разкрия. Туй сигурно важи и за екранния ви образ. Като ви гледам и сравнявам с екрана, въпреки магията на Холивуд идвам до усещането, че киното ви е длъжник, вие губите туй, което бихте могли да спечелите от реалния контакт с тълпата.

– Вземете ме – бърше сълзи тя, – ще ви помагам на палубата, ще ви готвя!...

– Е, щом ще ми готвите, съгласен! – успокоявам я аз и се изтягам на койката.

Какво пречи? Нещо ми пречи. Ставам и духвам свещта. Фиркан съм, но ще спя добре. Всъщност съм се излъгал, сънят не идва и не идва. Затварям очи и започвам да броя.

И чувам:

Кръц-кръц.

18.

Не бива така, това е удар под пояса! Но дали не съм се излъгал? Ослушвам се. Кръц-кръц-кръц... Лицето ми се налива с горещина, сърцето не може да си намери място. Да стана ли? Ослушвам се повторно. Къса пауза, а след това: кръц-кръц-кръц... Боже мой! Спускам крака на пода, сядам, ръцете ми обхващат главата, сещам се, че реагирам като жена, но нямам сили да се стегна. И колко бързо съм изтрезнял! Кръц-кръц-кръц... Дали пък не скърца въже? Излизам в кокпита, никакво въже, светът е като умрял, нищо не помръдва, линолеумът на морето някъде светлее, отразява мичуринските светлини; пристанищните лампи са угасени. Безсмислено е да се отдалечавам до кърмата, вън скърцането не се чува, не съществува. Сядам до руля. Ще ми бъде ли възможно да оживея, ще мога ли отново да се върна към предишните си

радостни дни? Беше само преди пет минути, не повече от пет, едно нищо и никакво “кръц-кръц” обаче постави край на безгрижието. Възможно ли е? Трябва да проверя пак. Връщам се в кабината, слушвам се, чакам, чувам сърцето си, другото е тишина... И ето: кръц-кръц-кръц... До безкрайност. Секва и започва наново.

19.

Излязох на кея, покрусата ме поведе в нощта, трябваше да вървя, да се отдалечавам. Спокойно минах през пристанищната част на града, заобиколих покрай дъгата на залива и влязох в стария квартал. В далечината, върху гърбицата на брега, ми се мярна известната гръцка църква. С тази църква също ме свързва спомен. В едно мое скитане по тия места през 1961 година попаднах тук и бях поразен от отчайващото безотговорно отношение на местната общественост и гражданите към небезинтересното находище на реликви. Намерих портата отворена, вътрешността на църквата зееше, върху пода ѝ имаше слама, а на сламата лежах две магарета, криеха се от лъчите на горещото слънце. Прекрачих входа и ме залюля смях, а може би плач, по-вероятно и едното, и другото, беше хем комично, хем трагично: магаретата ме гледаха с отегчение, а зад тях свободно нахлулата дневна светлина блъскаше цяла колекция от икони; дърво, натежало от плодове – на такова нещо ми заприлича църквата тогава. В Бургас написах гневен фейлетон по този повод и го поместих в “Черноморски фронт”.

На другата година ми се случи отново път със “Сириус” край стария квартал и ми хрумна да направя и аз един удар в живота си. Накарах Арон да се промъкнем между скалите. Морето беше спокойно, нищо не пречеше на намеренията ми. Арон Коен е брат на жена ми, все едно че ви говоря за Дани от “Тортила флет” на Стайнбек; тогава той се грижеше за движението на моторницата; от мотори не разбирах. Помолих го да ме чака, нарах брезентов чувал и скочих на скалата. Спокойно се изкачих до църквата. Преди да се приближа до нея, си казах: “Ако вратата е затворена, ще се върна.” Добре, но вратата и този път беше широко отворена, просто ме канеше да вляза. Сламата жълтееше на пода, магаретата липсваха, огледах се и видях само едното – пасеше на източната страна. Трепнах от възбуда, пътят към големия удар бе открит. Влязох и огледах светиите. От кого да започна? Иконите една от друга по-хубави. Все големи. И толкова много, че ми налагаха поне десет слизания до “Сириус”, докато ги отнеса. Място за безпокойство нямаше, навън се стелеше запустение и безмълвие. Само гларусите. Но и те мълчаха. Вълнението ми идеше отдругаде – предстоеше ми да се докосна до едно съкровище. Но от кого да започна? А да бъде от св. Никола, той е покровител на морските труженици. Откачих иконата. В следващата секунда от нея заваля прах, св. Никола се изпари, изръси се на земята, в ръцете ми остана всичко друго освен изображението. Не помня дълго ли трая вцепенението ми, погледнах още малко дървенията в ръцете си и я захвърлих. Посегнах към втора икона. Щом я откачих, боята също се отлепи и се изръси на земята, но във въздуха остана облаче от пудра, виждах го ясно във обилната дневна светлина. Реших да се изхитря, отправих се към другата страна на помещението. И там се случи същото, богородиците, светиите и апостолите със сериозни лица се възнасяха, аз хвърлях ненужните рамки и накрая разбрах, че трябва да прекъсна грабежа, бях напълно убеден, че съкровището на църквата е поразено, но от какво, от нарушения режим във вътрешността? Може би през зимите тук шурти вода? Не знам, предоставям думата на специалистите.

Това приключение от времето на “Сириус” си спомних десет години по-късно, в нощта на покрусата, когато видях прочутата Василиковска църква на хълма...

Ами сега накъде? Реших да събудя Васил Станилов, да се наприказвам – гладкото море и космическата тишина ме влудяваха. Знаех как се отваря вратата на

двора му, вмъкнах се и се озовах под навеса на вилата. В тъмнината напипах известната на мнозина маса от тежко дърво. Наместих се на пейката, все пак би трябвало да обмисля намерението си, изглежда, не е толкова лесно да събудиш човек и да го занимаваш със себе си. От масата намирисваше на риба, върху плота ѝ са изядени не един и не два кефала, край него понякога са сядали и двацет души. Вече не помня събудих ли сатирика, но помня разговора, който проведохме, както си бях седнал на пейката и облегал на масата.

– Кажи, Ахо, какво те вълнува? – Ахо идва от Ахасфер, псевдонимът ми от стършеловия период. – Защо ме събуди?

– Случи се нещо непоправимо, в обшивката се появи червей.

– Сигурен ли си?

– Току-що го чух, той гризе дървото.

– Неприятно – забеляза сатирикът. – Как си допуснал?

– Не става въпрос за подводната част, там е чисто, не става въпрос за морски червей, а за дървояд, сух червей, разбираш ли? Някъде над главата ми. Но скърца, дълбае, все едно че пробива душата ми.

– Къде точно?

– До покрива на кабината.

– Може би не е толкова страшно.

– Засега не, но после?

Васил повдигна ръка, може би искаше да почеше главата си, но се отказа, навярно си е спомнил, че е шаблонно. Сетих се, че и аз трябва да го запitam нещо.

– Днес удари ли риба?

– Не съм излизал, посрещах гости... Над главата, викаш.

– Над койката.

– Ще го унищожим. Да, ще го откриеш и ще го ликвидиращ?

– Как?

– Не може да няма начин.

– Сигурно няма. – Бях готов да се вайкам. – Чувал съм, влезе ли веднъж червей в дървото, отървяване няма. Ще направи обшивката на сунгер.

– Чудно, как е попаднал този червей, не подбирахте ли дъските?

– Ходихме чак в Родопите, Коста Никитов пълзеше и помирисваше, той познава дървото по миризмата му, дърветата миришат приятно и неприятно, нашите дъски миришеха само приятно.

– Какво ми говориш?

– Говоря ти, че дъските миришат приятно и неприятно.

Замълчахме. Васил като че се прозя. Изправих се и тръгнах в безгласната нощ. Вървах, вървах и стигнах до църквата. На вратата имаше катинар. Някой се приближи зад гърба ми. Защо да се обръщам, знам, че е магарето. Продължих пътя си, изправих се на ръба, под мен бяха скалите, още по-долу – морето; вляво – светлините на Мичурин. Нещо шумеше. Какво пък шуми? Нали е най-тихата нощ? В скалите се плискаха вълнички. Ами събуди се бе, Ахо!... Излязъл е вятър!

Това е вече друго, при тези обстоятелства мога да се прибера. Заспах и тръгнах край залива, заобиколих го по обратния път, спуснах се в кабината и легнах. Естествено ослушах се, но напразно, морето и вятърът бяха създали дълбоко подмолно шумолене, достатъчно да покрие скърцането на презрения дървояд.

20.

На сутринта вантите запяха – вятър от запад. Швартовото въже се превърна в струна, а яхтата потръпваше – жребец, надушил кобилка. Навлякох шубата и отидох в

контролно-пропускателния пункт. Без да му мисля много, задавен от яростта си, направих заявка за Бургас, но как ще стане това срещу вятъра, не си дадох сметка; тайно се надявах на промени, през октомври ветровете менят посоките си по няколко пъти на ден. Отвързах се от кея. Докато вдигах грота, усетих удара върху котвеното въже – жребецът вече риеше пред себе си. Измъкнах котвата и се понесох. Не усетих кога вълноломната стена остана зад гърба ми. Стисках здраво румпела и се радвах на скоростта си, но, общо взето, настроението ми беше лошо, мисълта за червея в корпуса бе минирала съзнанието ми – край на спокойствието, край на радостта. За по-малко от три минути извърших простата манипулация с шкота и румпела, нагодих си полуавтомата. На него ме бе научил Коко. “Ахасфер” легна на курс към нос Емине, а аз се освободих, поне за един час. Приготвих конска доза кафе, напълних чашата и я изпих в кабината на топло. Порових в книгите, все някъде можеше да пише нещо за червеите. Оказа се, че никъде, сегашният морски свят не се интересуваше от тия животинки, живеем във времето на пластмасите, дървото все по-рядко влизаше във вниманието на яхтостроителите. Отново седнах на руля, бях паднал малко от курса. Коригирах. Край мен минаваха лодки, чепарджиите се връщаха в Мичурин с обидени лица, вятърът им бе изиграл лоша шега. Връщаха се и риболовните кораби; завиждах им, имаха път само до Созопол, а аз може би ще лавирам до вечерта, предстоеше ми да прокарвам шевовете по морето, до побъркване. Пътят ми е око петнайсет мили, но с този вятър ще ми се наложи май да правя четирийсет. За първи път съжалих, че нямам мотор; нали ви казвам – гневът ме душеше.

При последната точка от връза на първия тегел, когато се намирах най-далеч от сушата, малко преди повръта, вятърът неочаквано предупреди, че си отива. Не мина половин час и той изпълни закана си. Отново, не знам за кой път в живота си, увиснах. Стана топло, отначало се показва някакво подобие на слънцето, но то узря и се превърна в истинско слънце. Раздвиженото море придоби ведър цвят. Захвърлих шубата. Наблизо мина самотен риболовен кораб, някой ме повика по прякор. Мина и замина. Да беше ме взел на буксир!...

Слънцето се изявяваше, небето край него стана златисто, облациите се оттегляха далече. Водата полегна, по нея мина светла жизнена ласка, сякаш огромно паламудно стадо излезе на повърхността за глътка кислород. Съблякох се и се джаснах. Поплувах малко наоколо. Като се отдалечих, погледнах своя осъществен блян. С чистата си бяла боя ветроходката ми заприлича на милосърдна сестра, истинска красавица, която дори не подозира, че е болна от неизлечима болест. Мъката ме притисна с познатата си хватка, издигнах глава над водата и с пълен глас отправих ругатня към Коста Никитов.

21.

Наистина, защо се случва така в живота и какво бе попречило на съдбата ми да подмине тази дребна подробност, да не инжектира микроскопичното червейче в корпуса на моята мечта? И защо е необходимо винаги да не достига нещо за пълното тържество на щастието? Спонтанно бликналата ярост възбуди духа ми и задвижи отдавна ръждясали скрипци на съзнанието ми; с груба дивашка сила, с разтърсваща езическа мощ ме покори омразата, която накрая придоби сценариен завършек – виждах се как разтварям треперещи от гняв пръсти, докопвам шията му и стискам, докато езикът и очите изскочат от проклетите им дупки.

Заплувах към яхтата. Тя вече не беше кротката бяла хубавица отпреди няколко минути, а боен кораб на възмездието и наказанието. Войнствената ѝ красота ме зовеше на поход. Изхвърлих се от водата на кърмата, подсуших тялото си с хавлията и се облякох. Ето го и вятъра към града – най-последно ми провървя – духна толкоз, колкото ми трябваше, платната въздъгнаха, а вантите скръцнаха със зъби; “Ахасфер” усети, че

му се възлага странната мисия и правото да наруши един установен ред – да попадне в зоната на граничната ситуация, да вземе участие в едно убийство, заедно с мен да сложи край на една несправедливост. Моравите призраци у мен, които дремеха във всяка човешка душа, се надигнаха, отвориха мътни гуреливи очи. След като омразата бе успяла да раздвижи изцяло енергията на същността ми, нататък, за собствената ми философия, се оказа по-леко. В края на краищата защо да не полудея, нима не мога да дам божествена багра на гнева си и да прекрача отвъд линията на досегашното си поведение? Нима ще бъде лошо, ако навляза в моравите пространства на друга житейска тоналност, на други, драстично различни от досегашните ми усещания и преживявания?

Пред мен се изпречи свят за покоряване, предоставяше ми се възможност да се превърна в господар на силни страсти, да разголя епично душата си в космическа тържественост, сред силно контрастни, бели и черни цветове. В света, който се втурвах да превземам, щях най-после да бъда свободен, сладостно подчинен само на разтърсващи съзнанието емоции.

Да, приемам предизвикателството на съдбата, щом тя бе проявила мръсната си наглост да постави червей в ароматната ябълка на моето щастие!

22.

Морето се солидаризира с мен, промени се и неговото настроение, то почерня, но преди това почерня небето, над главата ми се струпаха железни, натоварени с гибел облаци. Превърнал се в чист северен, вятърът затъркаля яхтата пред себе си. Пред себе си той търкаляше и хиляди голи жени, на това ми приличаше пияната на вълните, на бели съблечени гърли, които се премятат с писъци по неравната повърхност, потъват и пак се появяват, безпомощни да прикрият голите си форми, безпомощни да се заловят за нещо. Огромната маса вода неударимо се стремеше да изхвърли всички бели красавици на брега, изобщо да изтласка цялата водна пустиня на сушата, да удави де що срещне, да извърши всички възможни злодеяния. Заедно с морето препускаше и времето, но то ми се виждаше уморено въпреки вечността си, жизнените му сили ми се струваха изчерпани, в лицето на това време не се четеше никакво безпристрастие, липсваше строгият съдник, обратното – само жаждата за мъст и зловещото намерение да прояви пагубната си несправедливост, като помете с безстрастен замах не само некадърното, но и кадърното.

– И нека! – извиках към ветрилата аз. – Така ще бъде по-добре, щом възхваляваме и носим на ръце глутница бездарници, да ги удавим и тях; по-добре да изчезне всичко, иначе няма начин да бъдат унищожени хлебарките недоносчета, накичили се с щедро раздадените им ореоли...

И виждах как гневното море-време безпощадно дави плеядата почетени самодоволници, а те крещяха и се молеха да им вземат ореолите, но да им върнат живота и никак не ги утешаваше фактът, че до тях също умираха премълчаваните дотогава кадърни хора, за които знаеха, че са кадърни.

Омразата ми към един-единствен човек вече преливаше и се насочваше към човека изобщо. То се знае, може да се подразбере веднага, причислявах се към пренебрегнатите. Към естествено породената у мен мизантропия се прибавяше и ненадейно изплувалата, дявол знае къде спотаявалата се до този момент злост.

Стисках румпела и се вирах напред, но колкото и да се съсредоточавах, откривах само едно – светът се превръщаше в смес от плесен, тиня и ръжда.

23.

Нощта падна рязко, без здрачаване, на всичко отгоре липсваха каквито и да са брегови светлини, напразно търсех познатите фарови импулси – напред и вляво мержелееше една-единствена светлинка, но тя не премигваше, усилията ми да я вкарам в дузината познати характеристики на пристанищата и островите се оказаха безплодни. Погледнах компаса, той блуждаеше, стрелката му се бе освободила от притеглянето на Полярната звезда. И докато се досетя, че съм влязъл в шантавата област на рудниците, усетих под краката си и чух как флашкилът застърга по дъното. Тогава светлините на целия бургаски залив се запалиха отново. През уплахата ме порази кристално ясната мисъл, че съм заседнал в плитчините на Биволите. “Биволите” моряците наричат перфектно загладените и излъчващи гранитен блясък черни камъни, които в спокойно време се подават над водата и приличат на полегнали в морето биволи. Може да ги видите винаги пред нос Свети Никола. В техните плитчини са намерили гибелта си десетки кораби. В навигационните карти е нанесена магнитната аномалия на местността, но дали по тази или по “друга причина” корабите стават зян там? “Другата причина”, за която споменах, не е толкова невинна; упорито се носи от уста на уста, че нощем, в мъгла или в бурно време, светиниколци поставят измамни светлини на подходящи места по брега, насочват корабите в плитчините и търпеливо чакат спасените екипажи да бъдат отведени до Бургас. Тогава светиниколци нападат безлюдните съдове и ги разграбват. Не бях ли подмамен така и аз от подобна светлина? Но тия събития са се случвали някога, когато селото не се е наричало Черноморец, а Свети Никола. Какво всъщност бе сполетяло “Ахасфер”?

Сега имам време да ви занимавам с минали събития и ще се върна повторно на тях, но тогава не ми беше до легенди и слухове; тогава аз направо скочих при платната и трескаво заработих. Както трябва да се очаква при такива случаи, гротът заяде, но все пак се справих, спасих яхтата от излишно по-силно накреняване. Вълните блъскаха корпуса, на моменти “Ахасфер” се накланяше застрашително и упорито се стремеше да загребе вода с левия фалшборд.

Не биваше да губя дори секунди. Започнах да се събличам. Ръцете ми трепереха от уплаха, пръстите отказваха да разкопчават, зъбите затракаха не от студ, а от възбуда. Спуснах се от подветрения борд и се гмурнах в абсолютната тъмнина. Разчитах на опипването. Намерих с пръсти мястото, където чугуненият фалшкил лежеше върху килим от нискостеблени водорасли и дребни мидички. “Ахасфер” бе легнал върху сравнително равния гръб на подводна канара. Поех глътка въздух и се гмурнах повторно, с опипване се постарях да отгатна къде свършва скалата. Слава богу, между фалшкила и бездната нямаше повече от два метра. Това обаче означаваше, че незабавно трябва да се върна на палубата. Изхвърлих се по моя си начин от водата на кърмата и както постъпих през деня след къпането, подсуших се с хавлията. Навлякох вълнени дрехи. Преди да се затопля, както се полага, заех се да вдигна отново платната. Без вдигнати платна бях направо загубен, “Ахасфер” се олюляваше от тласъците на вълните и както предположих, отместваше се сантиметър по сантиметър към ръба на скалата. Без да ми е известно бързо или бавно, предстоеше му да се озове в дълбоката вода, а дълбоката вода означаваше каналът между Биволите и близкия бряг. Като казвам близкия бряг, разбирайте двайсет-трийсет метра. В тях ми предстоеше да извърша (ако мога) няколко бързи маневри, да опитам късмета си. Ще успея ли да се измъкна? Как ще стане това в тъмнината, не знаех, но бях длъжен да се подготвя, бях длъжен да изчакам събитията с вдигнати платна, иначе как да се отърва, отивах право в брега.

Ветрилата попляскаха, стараех се да ги държа хем свободни, хем немного свободни, така поне мислех, че е правилно. Можех да опитам и друг вариант – да ги

натегна за много силен крен, това положително би ме изгласкало от капана, но пусти страх, как да го преодоля! Разчитах на бавното придвижване към ръба на скалата, яхтата да се откачи и да потегли. И колко да чакам така? Кога ще настъпи моментът?

24.

Небесната алхимия сутринта ми поднесе един златен изток. Вятърът като да бе тръгнал на разходка върху лениво, наситило се на злодеяния море. “Ахасфер” лежеше килнат наляво, вълничките му нанасяха закачливи шамарчета. Войнствената красота на бойния кораб, тръгнал да отмъщава, се беше стопила. Загубил надежда, че вятърът може да я откърти от скалата, оглеждах плаващата мансарда с отчаяние. Щеше ми се да заплача неудържимо, на глас, както в детските градини. Ставаше все по-ясно, че в личната ми жизнена сфера всичко се разнебитва и рухва. Много близкият бряг, по който различавах подробности, да речем, като зрелите млечки между камъните, отвори уста и ме предупреди: “Слушай, наивнико, вече ми досаждаш, позволи ми да ти дам един съвет, я зарежи “разкоша” на морето и слезни в “мизерията” на презряната от теб земя; ритни кайка си по задника, виж докъде я докара. Това е моето предупреждение, днес те заметнаха върху скалата, но си невредим, утре може да ти се случи и по-лошото. Вслушай се в думите на старата си мащеха земя – плюй на лудориите!”

Обаче аз плюх по посока на брега.

Цяла нощ не бях мигнал, лицето ми се вцепеняваше от изтощение. Влязох в кабината и се опънах на лявата койка, заради наклона тя бе по-удобната.

Отворих очи към единайсет. Стоплих си малко кафе и излязох в кокпита. Не ми оставаше друго, освен да затопля този топъл октомври, слънчевият ден ми се натрапваше с умиротвореното си море, набръчкано от светъл като сребро бриз. На мен тогава ми бяха нужни не бризи, а силни плещести вълни – да разклатят корпуса, да го подигнат и запратят в тъмните дълбочини на спасението.

И все пак не можех да се въртя само в кокпита и да чакам, трябваше да измисля бързи и умни мерки, да докарам хора, много хора, да ги нареда като бурлаки по брега, да забият нозе в сушата, да усучат въже през рамо, да се напрегнат. Съзирах някаква надежда в разклащането на кайка, в неговото издърпване, да влезе най-последно в дълбоката вода и да се сбъдне прословутото пожелание “три фута под кила”.

Залових се да помпам гумената лодчица.

25.

Обикалям по уличките на селото. От половин час се питам къде всъщност се намирам. Ако трябва да си призная искрено, почти съм сигурен, че се намирам в кошмар. Колко слабо съм познавал Черноморец! Защо? Заради глупавия ми страх от радиацията. Близко до това село, в чудесен, огромен пясъчен залив, между нос Свети Никола и нос Атия, се влива невинна микрорекичка. Тази рекичка идва от мина Росен. Тя има ръждив, понякога оранжев цвят, за нея казват, че е силно радиоактивна; водата ѝ в мината се използвала за флотация, а след туй най-безотговорно я отправят към морето. Споменатият залив е вълшебен, но почти безлюден. Казвам почти, защото през лятото съм виждал в него стотици наивници, предимно чужденци, които не могат да прочетат табелата “къпането забранено”; плуват, играят си безгрижно с вълничките, децата им крещат от възторг. Защото никой не ги е предупредил. Щом радиацията в повечето случаи е равнозначна на смъртта, какво да търся в село Черноморец?

Сега търся двадесетина здравеняци или един трактор. Не виждам обаче нито едното, нито другото; уличките са пусти, всичко край мен е забулено в сумрачина. Вече не знам колко пъти по половин час са изтекли и повече не става дума как да намеря двадесетина души или един трактор, а как да се измъкна обратно от капана.

Струва ми се невъзможно. Поне да срещна някой, никой не се мярка по уличките. Кого да питам за изхода към пристана? Няма никакъв човек, няма и кокошка. Продължавам да вървя, казвам си – напредвам ли по надолнището, ще намеря пристана, където съм оставил милата ми надувна лодчица. Но уличките са прокарани по енигматичен начин; на най-ниската точка, дето трябва да се предполага, че лежи пристанището, не лежи нищо, изправяш се, да речем, пред къща и трябва да се връщаш обратно по нагорнището. Добре, връщаш се, но горе също няма нищо, отново къща и трябва да избираш – или наляво, или надясно Добре, каквото и да избереш, пак ще се върнеш на старото място. Напразно дириш площадче, няма площадче.

Почувствувах се уморен. Седнах направо на земята. Замислих се. Всичко бе започнало от този презрян червей. Той бе предизвикал гнева ми, гневът бе предизвикал омразата, омразата бе предизвикала яростта ми, яростта ме беше вкарала в своя бесен мрак и оттам се заредиха последвалите го нещастия – засядането върху канарата, а после – влизането ми в кафкианския лабиринт.

И къде в този хаос се намираше Майстора? Имаше ли начин да го открия? Ето, отново мисля за Него и забравям, че нямам възможност да изляза от селото.

Скочих на крака, взех един камък и го запратих в прозореца на най-близката къща. Стъклото се строши, шумът от чупенето се превърна в трясък, след туй настъпи познатата тишина. Но прозорецът се отвори. Показа се пресушено от пости и полска работа, леко докоснато от слънцето лице на жена със забрадка.

– Другарко – извиках, – вече полудявам! Кажете ми как мога да напусна проклетото ви село!

Лицето на жената изчезна, прозорецът се затвори.

Наведох се, затърсих втори камък. Но този път долу се отвори стара, опасана с ръждиви окови порта.

Пред мен застана нисък, навързан сякаш от мускули мъж с брадясало, широко кокалесто лице. Сплесканият му костелив нос заемаше логичното си положение между силно изпъкнали крайочия. Приказносините му очи гледаха по детски, светлината в тях се състоеше от истина и наивност. Нищо и никакъв шаячен панталон, без цвят; възкъсичък и възтесничък пуловер от груба прежда, с орфано биè, продупчен от молци. Под пуловера стопанинът на къщата носеше риза без яка, също безцветна. Поведението му ме зовеше да вляза. Прекрачих под керемидения свод на портата и се озовах в дворче, което в никакъв случай не можеше да се назове градинка, макар че там растяха няколко хризантеми. На хризантемите им беше тясно да виреят в педята земя, между натуриите. Преди всичко, преди да зърна останалите предмети, в очите ми влезе вехта спасителна лодка. Вгледах се внимателно за надписа, но не го открих, беше наивно маскиран от дебела катранена мазка, така и не разбрах тази лодка на кой параход е принадлежала. Много бърчки имаше, бяха навсякъде, ония весели качета от жълти липови дъски с още по-весели дървени обръчета. Помня ги от някогашните години, с тях в страната ни се внасяха маслини. В дворчето имаше и тенекиени кутии с надписи от топлите ширини на земното кълбо, пак за маслини. Докато си отговоря, съгледах спасителните пояси. Те лежаха един върху друг в преддверието на избата. Този път успех, разчетох надписа, беше името на италианския Кампидолио”. Изтръпнах. Ако ви се случи да разлистите стари броеве на “Бургаски фар” или “Вечерна поща”, не може да не ви направи впечатление описанието за гибелта на “Кампидолио”. Той бе завършил скитническия си живот в плитчините на Биволите.

Но не това е краят, историята има свое продължение. Както се случва обикновено по силата на неписаната традиция, едноличният собственик или италианската параходна компания – мисля, че се именуваше “Лонд Триестино” – поръчва друг кораб и му дава същото име “Кампидолио”. Колко години е плавал и

вторият “Кампидолио” по морските си пътища, не ми е известно, но в даден час и той се подчинява на съдбата си, отправя се към същите тия Биволи, нанизва се на същите плитчини.

И вече е въпрос на подробности дали от първия или от втория “Кампидолио” са плячкосани бъчонките, спасителната лодка и спасителните пояси; вероятно от двата. Нямах време да разгледам останалите трофеи, стопанинът ме поведе към избата. Придружени от характерната за подобни помещения миризма на мухъл, терпентин, старо дърво и паяжини, започнахме да се изкачваме към горния етаж. Направи ми впечатление, че стълбата не скърца, огледах я по-внимателно и какво да видя – корабна стълба.

Стаята, в която ме въведоха, се оказа просторна, но ми се натрапи несъвършеното ѝ обзавеждане. Железният персон и половина креват заемаше обичайното си място. Ковборът над кревата ми се стори сбъркан, изработката и цветовете май бяха скъсали корените си със селото. И креватът, и ковборът обаче не можеха в никакъв случай да се вържат с щурвала, облегат на масата. Как е бил демонтиран този щурвал от командния мостик на парахода, само свети Никола можеше да разкрие. И какво търси в тази стая, как може да се обясни присъствието на радиослушалките и корабния часовник? Мъртвите стрелки ми подсказаха, че и часовникът не върши работа. Огромната карта на света ме порази с удивителното си по техника и яркост оцветяване. Приблжих се да разгадая произхода ѝ. Географските наименования се оказаха на английски. Гумирани моряшки манти и капишони се търкаляха пред краката ми. На пода береше душа персийски килим. В мизерен, кремаво боядисан кухненски бюфет събираше прах превъзходен винен сервиз. За да го разгледам по-добре, разместих два стола от неръждаема стомана и черна кожа. Отворих остъклените вратички на бюфета. В една от чашите гранясваше олио, в олиото плаваше кръстачка с тапички и фитил, стопанката в даден момент се бе принудила да импровизира кандило. Върху три грозни кухненски стола бяха скатани десетина одеяла. Разлистих ъглите им и открих предполагаемите инициали на латиница, но буквите бяха отчаяно преплетени и не успях да ги разгранича.

Влезе стопанката, тя внесе със себе си повея на древна тракийска кротост и съпружеска преданост. Носеше огромна табла за сервиране. Върху таблата потракваха кристални чинийки със сладко от зелени доматичета, кристални чаши с вода, сребърни лъжички и порцеланова кана. В каната сигурно имаше още вода.

Доколкото разбирах от обикновена човешка психология, собствениците на този дом се гърчеха в самотата си, по лицето на жената сякаш бе изразено чувството за вина заради нейната безплодност. Наистина, наоколо не ми се мярна дете, а и галерията от снимки не ми подсказа каквото и да е детско присъствие.

– Искам да се махна от селото ви – заявих. Поех чинийката и лъжичката. – Трябва да ми посочите пътя към пристанището.

– Лесна работа – рече мъжът.

– Лесна работа! – казах сякаш на себе си. – Три часа се въртя по илиците, лесна работа!...

– Няма страшно – успокояваше ме мъжът.

Доматчетата в моята чинийка бяха трички, захаросани, навярно сладкото е било приготвено по-миналото лято; то не ми се понрави, преглъщах.

– Селото ви има лоша слава – забелязах. Пиеше ми се вода, но се отказах, кристалът ми се стори недоизмит от предишни употреби на чашата. – Много лошо се говори за вас.

– Не знам – отвърна мъжът.

– Как да не знаете, не сте ли чували?

- Не.
- Доколкото ми е известно, бургаският съд се занимава само с вас.
- А!

Металната дантела, която обрамчваше таблата, с положителност бе позлатена; от плоскостта ѝ, между чашите и каната, надничаше одалиската на Енгър; наистина хубава жена, но прашна.

- Това например откъде е?
- Кое?
- Кормилото! – Посочих щурвала. – С него управляват параходите.
- Не знам – рече мъжът, – намерих го.

Посочих часовника.

- А това?
- Намерих го.
- Бе много лесно ги намирате тия хубави неща! – реагирах аз. – Кажете къде, и ние да си намерим.

- В селото – отвърна мъжът.
- И сервизите.

Мъжът поклати глава.

- Във всяка къща ли има подобни предмети?

Преди да отвърне, мъжът помисли.

- Не във всяка.

Чак сега той посегна към доматчетата. Захрупка с удоволствие. Докато той се занимаваше със сладкото, тръгнах да разглеждам снимките по стените. Много от тях бяха чудесно обрамчени. Особено една. Между рамката от слонова кост ме погледнаха благородна възрастна дама и достолепен мъжествен старец – забележителна, поживяла вече на света двойка. Дамата седеше в солидно тапицирано кресло зад тънкокрака, доказала расата си масичка. Вляво от жената стърчеше другарят ѝ. За разлика от други идентични снимки старецът не бе положил ръка върху рамото на дамата си. Беше подгънал десница под елегантна куртка без пагони. Пръстите на десницата стискаха без видимо напрежение стародавна флотска фуражка.

Постарах се да намеря кураж за ирония:

- Това са сигурно родителите ви.
- А!...
- Тогава кои са? – настоях аз.
- Не знам.
- А тази лодка?

Посочих надувната лодка. Тя лежеше върху медальона на килима, което ще рече – в средата на стаята. Греблата ѝ бяха подпрени на поомекналите бордове.

– Това нещо лодка ли е? – заинтересува се искрено мъжът и върна празната чинийка в подноса. Надвеси се над лодката. – С жената се чудехме какво ли може да бъде.

- И нея ли я намерихте?
- И нея.
- Къде?
- На пристанището.

Искрен човек.

- И я прибрахте?
- Ми какво да сторим?
- И да знаете случайно на кого е?
- Не знаем.

– Моя е.

Надувната лодка минаваше за най-функционалния придатък към “Ахасфер”. С нея излизах на плажовете. Мъжът гледаше ту лодката, ту мен.

– Беше на пристанището – настоя той. – Захвърлена.

– Не беше захвърлена, а оставена.

– Чакай сега, твоя ли е?

– Моя е!

– Не знаех – рече незаангажирано мъжът. – Ако си я оставил ТИ на кея, вземи си я.

– Ще си я взема, разбира се.

– Извинявай.

Това “извинявай” за малко не ме разсмя. Овладях се. Щях да се усмихна за първи път, откакто чух червея в корпуса и паднах в мрака на гнева.

Разположих греблата по-надеждно, подхванах левия борд с дланта на дясната си ръка и се изправих. За да не се допира лодката до пода, подгънах леко ръката си.

– Накъде да вървя?

– Към пристанището.

– Къде е то? Три часа се лутам.

– Надолу.

– Какво значи надолу?

– Спускаш се.

– Добре, но като се спускам, уличката долу свършва без пристанище, а като продължа по другата, тя пък започва да се връща обратно.

– Къде обратно?

– Нагоре.

– Трябва надолу.

– Питам, къде е пристанището?

– Където си оставил лодката.

Махнах с ръка.

26.

И какво стана, отново вървя сред селото-инкрустация, в музейна светлина и тишина, само че този път натоварен, наказан да влача двайсет килограма, сякаш някаква неприкосновена сила ме подлага на допълнителни и увеличаващи се изпитания. Кога най-после ще намеря пристанището? Засега търся нещо, после ще търся заседналата, килната настрана яхта. О, веднъж да стигна до нея, да изпия едно кафе, да полегна, да се завия! Но какво стана с големия ми устрем? Бях тръгнал да изсипя гнева си върху майстора, да го убия и да го излежа – да докажа на света, че най-после се е намерил един човек, осъществил възмездието, поне един под небето е успял, отмъстил е на злото, което дръзва да минира щастието.

Къщите край мен са без прозорци, трябва да се вгледам, за да ги видя; зидовете на дворовете са без врати, трябва да се съсредоточа, за да ги открия. Небето е рехаво, безцветно, обезгларусено. Слава богу, мирише на море, носят ми долавя присъствието му, но къде е то?

Копнеех да видя жива душа, стига да не е някой от моите морави призраци, населяващи моравата селва на духа ми. Къде се дява мизантропията ми?

Този, който се зададе срещу мен обаче, не приличаше на призрак, призраците не носят шуби, главите им не са декорирани с шапки на норвежкия търговски флот.

Заставах на пътя му.

– Къде?

Онделните съставни части и техните най-прости съединения на този не толкова млад, но не и толкова стар човек бяха скрити под шубата. Между шубата и шапката надзъртаха свирепи черни очи, зееше разцепена от удар горна устна, в чийто отвор сговорчиво се потайваха два кафяви зъба.

– Къде отиваш, питам.

– Тази лодка е на Христо – рече човекът с шубата. – Къде я носиш? Тя е на Христо.

– Не е на Христо.

– На Христо е, той първи я видя и си я взе.

– А ти откъде си взе това?

Посочих газовата бутилка и котлона с двете гривни. На въпросните гривни сполучливо си правех кафето и гозбите. Целият пропанбутанов комплект беше в ръцете на непознатия светиниколец. Той ме наблюдаваше в упор, нещо преценяваше.

– От каква ли ги взе?

– Той беше захвърлен.

– Къде?

– Там.

– На Биволите!

– Аха.

– И как отиде?

– Имам си лодка, аз съм рибар.

– Тази шуба, тази шапка?

– Намерих ги вътре.

– В каква?

Примигваше.

– Знаеш ли чии са? – казах.

Двата зъба ме гледаха и май се съвещаваха, сигурно се питаха този да го ударим ли с нещо по главата, или да не го ударим.

– Ние там си намираме много неща – отвърна гласът му.

– Откога?

– Баща ми си е намирал, дядо ми...

– И що маслини сте изяли!... Ти колко бъчонки си свил?

– Ние си ги намираме – каза гласът му, сякаш светиниколецът нямаше нищо общо с него.

– Сваляй шубата!

Двата кафяви зъба заспориха припряно – да го ударим или да не го ударим. Въпреки уплахата си стоях невъзмутимо срещу тях и привидно нищо не можеше да ме накара да отстъпя. Пропанбутановата печка, шубата и шапката бяха част от моето имущество, компоненти от моя плаващ минирай.

Светиниколецът остави печката на земята, свали шапката от главата си, съблече шубата.

– Сега ще ми кажеш ли как да се добера до пристанището? – запитах.

– Надолу! – той махна с ръка към посоката, от която се беше появил.

Не можах да му кажа какво мислех за неговото “надолу”, той си отиде, изчезна нагоре; музейният декор от мъртви къщи и огради го погълна.

27.

Но се появи друг. Носеше одеялата и възглавниците. Наложих да поспорим: той твърдеше, че са негови, аз го уверявах, че са мои. Докато дискутирахме, оглеждаше струпаните наоколо вещи и те го разколебаваха. В даден момент опонентът ми хвърли

товара си в общия куп, усети, че му олеква, и си отдъхна. Какво ли ми трябваше – взех, че му се скапах. Отвори една уста!...

Нарече ме неблагодарник, обиждал съм го, наместо да му благодаря, задето ми ги носи на крака.

Възразих му.

Той отново настоя, че ми ги носи наготово, направо от каика, просто ми ги поставя в краката.

Поисках да зная какво значи наготово.

– Без да си правиш труда.

– Благодаря ти.

Тогава той се отдалечи.

Но се появи друг, той ми остави тенджерите и тиганите.

Привечер, малко преди да се стъмни, на купчината легна последната задигната вещ – рамкираната снимка на “Вандреди трез”. Донесе я човекът с най-кръвожадната външност, притискаше я нервно под мишницата си. Повлиян от свирепото му лице, неволно огледах десницата му. Логично очаквах вместо пръсти да зърна кука. Предположенията ми обаче не се потвърдиха, човекът нямаше кука, имаше си ръка.

– Извинявай за проявеното любопитство – рекох, – но... само това ли... успя да...

– Закъснях – отвърна той, – днеска водих детето на лекар в Бургас. Като се върнах...

– Каикът бе ометен, викаш.

– Да.

– Само картината.

– За да не се прибирам с празни ръце.

Очите му шареха между покъщнината ми.

– Можеш да си я задържиш – омекнах аз.

– А, моля ти се.

– Тогава избери си нещо по-интересно.

– Моля ти се!...

Отиде си, тесният му гръб с клюмнало дясно рамо хлътна в една от преките на лабиринта.

28.

Налагаше се да изпреваря тъмнината. Измъкнах от купчината един дунапренов дюшек и го разположих на земята. Подредих шестте одеяла като листа на баница. Върху дюшека разположих две пухени възглавници, до тях – електрическото фенерче и радиото. Съблякох пуловера си, останах по поло. Мушнах се под одеялата. Повъртях се наляво и надясно, а накрая се разположих по гръб. Туй положение ми се стори най-удобно за заспиване. Затоплих се. Ослушах се. Познатата, втръснала ми се вече тишина! И тъмнина, разбира се, къщите край мен не светеха. По едно време ми се счу шум, наподобяваше стържене, някой сякаш точеше острието на огромен нож, може и ятаган. Вслушах се по-съсредоточено – нищо, тишина. Изглежда – слухова халюцинация. Щеше ми се небето да се пооткрехне, да покаже някоя звездичка, мечтаех да се заловя за светлинка, разчитах да ми помогне, да освети поне една от нишките, да лумне някоя спасителна мисъл, да се задействува логическата верига на задачата. Въпреки тъмнината обаче вътрешният ми взор бе замрежен от сложен рисунък, в него нахлуваха съзвездия от орнаменти и арабески, развихрени линии и пунктири, млечни пътища и галактики, накрая погълнати от убийственото всмукване на една черна дупка. Погледнах в дъното ѝ – там весело и безгрижно като в детски трикфилм подскачаше мъничко, безкрайно симпатично червейче. То си подскачаше и

подсвиркуваше, но само докато се появи злото, олицетворено от Майстора. Щом се появи Мастора, червейчето загуби безобидния си характер, в отворената и пееща дотогава устичка израснаха остри зъбчета, в оченката трепна проклетия. Майстора се наведе, постави червейчето в дланта си и се огледа, търсеше къде да го пъкне. Наоколо се появиха улици с големи сгради и къщички с градинки, автомобили, отрупани с плодове дървета, в канали и заливи плаваха кораби, дефилираха мебели и замъци от слонова кост.

Разнородността на тази фантастика не ми се хареса, нито символиката ми допадна, реалността крещеше по-силно от тях – едно мизерно червейче бе запратило на бърза ръка каика ми на скалите, а мен сред село Черноморец, легнал на улицата, обграден от вещите си, купувани и събирани с такава любов през годините...

Разсъних се съвсем и станах. Припуши ми се. Потърсих цигари. Някъде бях скътал една кутия за всеки случай. Две години откакто бях загасил последната цигара. И какво – започвах отново. Слава богу, не намерих кутията. Наметнах се с едно одеяло и тръгнах по улицата, трябваше да се поразтъпча, да огледам все пак къщите, може би някоя светеше.

Никъде не светеше, така пропадна лудото ми решение за зачупя прозорци, докато ми отворят и допуснат до светлината. Говореше ми се с някого – в края на краищата не всички в това село са пирати и в още по-крайна сметка – не се ли бях отпуснал в топлата пазва на легендата, не плащах ли в момента заради склонността си да манипулирам с измислиците?

Върнах се и отново се сгуших под одеялата. Този път заспах и се събудих кой знае кога, от студ. Някой бе задигнал завивките, вече имах смътното усещане, че моилката от вещите е изчезнала, протегнах ръка и не напипах радиото, нито фенерчето.

Затрещяха мотори.

Изправих се. Няма да ми е студено ли? – завивката беше паднала долу. Изтръпнах от страх, че може да ме сполети незабавно беля, излязох в кокпита. Успокоих се. Светлината ми дежуреше, фенерът висеше прилежно на бакщага. Това, значи, съм го предвидил вчера. Край мен врякаха лодките на чепарджиите от Черноморец. Сред гръмотевичния шум на моторите фигурките на човечите ми се струваха жалки и особено мълчаливи. Никой не ми махна за “добро утро”, но и аз не магнах на никого.

29.

Бургас се потайваше в дъното на залива. Светлините му се скапваха, опръскани от напрежението на зората. Откъм Отманли блъвна нов залп, ново ято от лодки. Всичко се устремяваше към паламудните стада. Засега стадата плаваха само във въображението на рибарите, по-точно – в спомените им. Погледнах още веднъж към тъмната повърхност на морето. Цимент! Върнах се в кабината. Запалих свещ. Вдигнах завивката от пода. Налях в чашата няколко грама. Неочаквано се почувствувах човек. Намирах се на каика си. Той беше здрав, плаваше, имуществото му си беше разположено вътре по най-удобния начин.

Изпразних чашата и сипах още един пръст.

Къде бързаш, собственико? Накъде си се засилил? На кого ще отмъщаваш. Защо позволи на дивашката си ярост да те превземе? Добре, че ветровете ти помогнаха. Ветровете се погрижиха да не стигнеш навреме, отпратиха те в лабиринта на легендата, натикаха те в ръцете на светиниколци. Помисли си още веднъж, може би не бива да се дразниш и задето не ти обръщат внимание като писател. Ти си скромна

пишеша машинка, в написаното от теб шават скромни мисли, радвай се, че си сред морето, разчупил си поне шаблоните на жизнената система.

Лодките отминаха, шумът на моторите отлетя с тях. Вслушах се в тишината, исках да доловя спящите хора на Бургас.

И дочух: скръц-скръц.

Той напредваше там и се хранеше без прекъсване, дълбаеше своите тунелчета в дъската, плетеше мрежата на разрушението, гризеше душата ми, вмъкваше се под най-дълбоките ѝ пластове, събуждаше опасните ѝ гибелни страсти, задрямали в подмолието на спотаения убиец. Какво програмно отношение сме си изработили към убийството! Човек поне веднъж в живота си трябва да разтегне докрай регистъра на битието си, да убие поне един себеподобен.

Захвърлих чашата, треперещ от страх, че ръцете ми няма да останат празни, за да обвия пръсти около шията му.

О, как ми трябва вятър сега!

Но този път вятърът не ме пощади, нахлу драматично и ме понесе право към бърлогата на злото.

30.

Коста Никитов седеше върху сандъче от гвоздеи. Дъсчиците на сандъчето някога са били ласкаво бели, ясно са личели жилките на дървесната нервна система и кръвоносните съдове, по които вместо кръв е пулсирала смола. Сега страните на сандъчето са потъмнели, по тях са останали отпечатъците на стотици човешки ръце, хората са придърпвали сандъчето, намествали са го удобно и са сядали на него, зяпали са действията на майстора. Уравновесеният посетител на това място може да седи с часове неподвижно, да следи хармонията от движения и творчество; неуравновесеният пък може да се откъсне от дразнителите си, да получи уроци по спокойствие. На кибика тук може да му се стори, че е попаднал сред строги математически и правилни форми, които замайват приятно главата му и го въвеждат в чертозите на фокусничеството. Теслата, трионът и рендето извършват неотменните си тайнствени заклинания, упойващо мирише на талаш и стърготини, трионът звучи като соната, иска ти се тези меки и сигурни удари на теслата да не секват, ако си имал главоболие, може да ти помине, а и болест някаква, мога ли да кажа каква, да ти се размине.

Точно срещу Коста Никитов, върху тежки мазни траверси, подпрян от двете страни с летви, за да не се катурне, лежи “Богатир”. Горката стара гемия, съвсем утрепана, в ракушки и водорасли, нито едно светло петънце по нея! Нещо от горната част на кубрика го нямаше, в подводната част на корпуса, отстрани, зееха две дупки – едната колкото кофа, другата колкото две кофи. Какво ли се беше случило? Господарят на старата дама мълчеше. Самият той беше скапан и опожарен; дребен, брадясал, с изпито сиво лице и изпъкнали повече от всякога скули. Погледът му беше угаснал, тъмен и подвластен на отчаянието.

Най-последно ме погледна, както се полага, прониза ме с презрение, и в момент като този, когато нахълтах при него запъхтян и готов да стрелям.

– Тогава пълзеше, нали? – Старанията ми да се овладее отидоха на вятъра. – Лазеше по трупите и душеше! – Колко трудно ми беше да поема въздух. – Душеше и позираше! Правеше се на палячо! Взимаше акъла на непосветените!

Презрението в очите му се сгъстяваше.

– Спомни си! Там! В Родопите! Когато купувахме дъските!...

Известно недоумение.

– Когато ни правеше маймунджулуци!

Недоумението нарастваше.

– И какво се оказа? – Отсега нататък викането ми се превърна в крясък. – Оказа се, че в прехвалените ти и дълго подбирани дъски има червей! Разбра ли? Този червей сега дълбае каика и ще го направи на решето! Сърцето ми също ще стане решето!... Разбираш ли какво си направил?

Тъмното му кавказко лице се сви, стана ясно, че в следващите мигове ще се втурнем един срещу друг, но тъй като бях готов да го ударя с теслата, не се уплаших.

– Червей ли? – Гласът му в този момент се оказа смачкан, мидерен. – Червей в ахасфера?

– Да!

Замисли се, преценяваше думите ми.

– Ти чуваш ли се какво говориш?

– И въпреки туй червеят скърца там, чопли!

Замисли се още. Жилата, която се спущаше от лявата част на челото му до гърлото, поомекна.

– Аха, проявява ми се. – Гласът му се поочисти. – Къде точно?

– Горел! – извиках с всички сили аз. – Под покрива на кабината!

– Представям си колко ме мразиш. – Гласът му отново потъмняваше. – Намразил си ме силно, ядосвал си се, не зная как не си се задавил от гняв. Напрасно си ме мразил, напрасно си пръскал отрова, Ахо.

– Стига пози, миличък мой, известно ми е, че се готвиш отново да ме баламосаш. Не знам кога, но яхтата, с която се фукаше пред целия град, ще се разпадне!

– Няма да се разпадне. – Коста Никитов се канеше наистина отново да ме срази с някоя от формулите си: – Сега си спомням: двете кници под покрива ги направих от отлежали дъски. Нищо чудно да съм ти цвъкнал и едно червейче. Но туй червейче не е опасно, Ахо.

Искрата на надеждата проблесна: Не е?

– То не се размножава, самичко е, няма с кого. Живее си в дъската и не върши бели. – Зяпнах. Топлата струя на надеждата се разливаше в тялото ми. Коста Никитов продължи тихичко и необичайно спокойно: – Каквото изяде до пролетта, това ще му остане. Напролет ще забележиш дупчица в борда. Горел!... Червейчето е излетяло през дупчицата.

– Как излетяло?

– Махай се от главата ми!

31.

Не вървах, а летях.

Бургас ми се струваше прелестен, град без кусури, хората – ангели; ако щете, вярвайте, но наистина ми се искаше да ги прегърна, както в стиховете на ентузиастите.

Чудесното чувство за освобождаване от гнета на безмилостната съдба ме теглеше да посетя споменни места, например морската градина или сградата, където съм работил като библиотекар; исках да споходя всяко пътче, обвеяно от младостта, дори дебелите лелки, някогашните ученически фиданки, дулцинеите, които може би не знаеха, че съм ги обичал, нито са и подозирали, че съм дежурял пред жилищата им, но и да знаеха – все тая, тогава нямаше да благоволят.

Най-много ме теглеше към някоя маса с приятели и непременно – вино, никакви концентрати. Приятелите, разбира се, по това време на деня бяха на работа; оставаше само Христо Фотев, само той можеше да ме разбере, но с концентрати.

Влязох в клубчето на бургаските писатели. Оказа се хем отворено, хем празно. Седнах и придърпах няколко вестника към себе си. По особеното мълчание на стаята долових, че Христо Фотев ще се върне всеки момент – беше десет, най-късно до

петнайсет часа можеше да се появи. Аз ще му разкажа нещо, той ще ми разкаже, че е роден в Инстанбул, и ще се разкрепостим.

Докато го чаках в мълчанието на празното клубче, мислите ми се върнаха към Коста Никитов. Горещ вятър полъхна в душата ми, сърцето ми клокна и ме заболя.

Той седи на сандъчето. Срещу него лежи гемията му. Двамата се оглеждат. Лицето на майстора, както вече се изразих, е подвластно на отчаянието. Защо? Може би заради дупките в обшивката на гемията. А какво е гемията за него? Всичко. Тя и сондата му са главните опорни точки на семейството му. С тях Коста Никитов осигурява прехраната; няма ли ги – катастрофа, без тях той е само една наведена към земята глава. Нещо бе сполетяло гемията, “Богатир” бе прекарал тежко премеждие, дупките отдолу крещяха ясно за това. На моя приятел сега му е мъчно, може би преживява непоносимо тежки минути, а за беля – при него няма нито един от поданиците.

Само аз го посетих, наругах го и си отидох, след като ми даде утехата си. Нещата ми отново се бяха оправили, отново се наместих в удобното си собственическо ложе, а опожареният Коста Никитов седеше срещу пробития свой “Богатир” и се чудеше откъде да започне. Аз седях в клубчето и се удивлявах на жестокостта си.

Станах.

Влязох в един магазин.

Купих две бутилки.

Помислих си за съпругата му Златка, тя се противопоставяше винаги на тия жестове. Какво да се прави обаче, прецених, ситуацията този път е малко по-различна.

Коста Никитов продължаваше да седи на сандъчето си, поражението го бе изгърбило съвсем. Приблжих се, поставих бутилките на такова място, че да ги забележи. Забеляза ги, разбира се, но не трепна и не ги удостои с внимание. Това ме размаза изцяло. Приклекнах и го прегърнах. Допрях лице до лицето му, усетих порасналата му брада, а после стоманата у него се затопли, тялото му поомекна, той раздвижи ръцете си и на свой ред ме прегърна. Страната ми усети студените му татарски сълзи.

1984 г.